https://archive.org/details/bk1498/page/n0/mode/1up

1918-01, 02 & 03 -Kadva Vijay (1498)

All Items on https://archive.org/details/realpatidar

realpatidar.com

Full Library on https://realpatidar.com/library

Registered No. B. 708.

॥ श्री उमादेव्याः कृपास्तु ॥

કડવા વિજય.

સ્તબક ૧૧ મું. જાન્યુ ફેબ્રુ. માર્ચ, ૧૯૧૮. અંક ૧-૨-૩

परिवर्तिनि संसारे मृतः को वा न जायते ।
स जातो येन जातेन याति वंशः समुन्नतिम् ॥

પરિવર્તન પામતા સંસારમાં મૃત્યુ પામેલો કોણ જન્મતો નથી,
તેજ ખરો જન્મે છે કે જેના જન્મથી સ્વવંશ-જ્ઞાતિ-
ઉન્નતિને પામે છે.

અધિપતિ,
પટેલ મોતીલાલ કાળીદાસ,
શ્રી સત્યનારાયણ પ્રી. પ્રેસના માલીક-અમદાવાદ.

પ્રકાશક,
પટેલ મોતીલાલ કાળીદાસ
શ્રી સત્યનારાયણ પ્રી. પ્રેસના માલીક-અમદાવાદ,

પત્રવ્યવહારનું સરનામું—
મેનેજર "કડવા વિજય" ઑફીસ.
વીરમગામ.

વાર્ષિક લવાજમ ટપાલ ખર્ચ સાથે રૂ. ૧-૪-૦.

Printed by the Editor at his Satyanarayan Printing Press.
Near Hospital, Panabhai's Vadi—AHMEDABAD.

realpatidar.com

Link: http://www.realpatidar.com/library
email: mail@realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n1/mode/1up

Real Patidar Library

https://www.realpatidar.com/library

Real Patidar
Unravel Truth

This book/literature/article/material may be used for research, teaching, and private study purposes. Any substantial or systematic reproduction, redistribution, reselling, loan, sub-licensing, systematic supply, or distribution in any form to anyone is expressly forbidden.

The library does not give any warranty express or implied or make any representation that the contents will be complete or accurate or up to date. The library shall not be liable for any loss, actions, claims, proceedings, demand, or costs or damages whatsoever or howsoever caused arising directly or indirectly in connection with or arising out of the use of this material.

Full terms and conditions of use: http://www.realpatidar.com

About Real Patidar books

Real Patidar's mission is to organize the information on Satpanth religion, which is a Nizari Ismaili sect of Shia branch of Islam, and to make it universally accessible and useful. Real Patidar Books helps readers discover the material on Satpanth online while helping authors and researchers in their studies. You can know more by visiting http://www.realpatidar.com

You can resize and move this box in any PDF Application like Adobe Acrobat Reader.

No specific pages. See whole book.
References by: RealPatidar.com - Created using: Create-D-File-Step2.pyw (v53)
Created on: 2026-05-02T16:31:27

https://archive.org/details/bk1498/page/n2/mode/1up

1918-01, 02 & 03 -Kadva Vijay (1498)

Digitally signed by realpatidar.com
DN: cn=realpatidar.com, c=IN, o=realpatidar.com, email=mail@realpatidar.com
Reason: I have reviewed this document
Date: 2026.05.02 16:32:01 +05'30'

realpatidar.com

Registered No. B. 708.

॥ श्री उमादेव्याः कृपास्तु ॥

કડવા વિજય.

સ્તક ૧૧ મું. જાન્યુ ફેબ્રુ. માર્ચ, ૧૯૧૮. અંક ૧-૨-૩

परिवर्तिनि संसारे मृतः को वा न जायते ।
सजातो येन जातेन याति वंशः समुन्नतिम् ॥

પરિવર્તન પામતા સંસારમાં મૃત્યુ પામેલો કોણુ જન્મતો નથી,
તેજ ખરો જન્મે છે કે જેના જન્મથી સ્વવંશ-જ્ઞાતિ-
ઉન્નતિને પામે છે.

અધિપતિ,
પટેલ મોતીલાલ કાળીદાસ,
શ્રી સત્યનારાયણ પ્રી. પ્રેસના માલીક-અમદાવાદ.

પ્રકાશક,
પટેલ મોતીલાલ કાળીદાસ
શ્રી સત્યનારાયણ પ્રી. પ્રેસના માલીક-અમદાવાદ.

પત્રવ્યવહારનું સરનામું—
મેનેજર "કડવા વિજય" ઓફીસ.
વીરમગામ.

વાર્ષિક લવાજમ ટપાલ ખર્ચ સાથે રૂ. ૧-૪-૦.

Printed by the Editor at his Satyanarayan Printing Press,
Near Hospital, Panabhai's Vadi—AHMEDABAD.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n3/mode/1up

realpatidar.com

અનુક્રમણિકા.

	વિષય.	પૃષ્ઠ.
૧	વિરહ.	૧
૨	અમારૂં નવિન વર્ષ.	૨
૩	તંત્રી પુરૂષોત્તમભાઇનો સ્વર્ગવાસ અને આપણી ફરજ.	૮
૪	શ્રીનિમાડ કડવા પાટીદાર સભાકે મ્હોત્સવકા આમંત્રણ.	૧૦
૫	નૂતન વર્ષે નવિન ભાવના	૧૧
૬	પાટીદારે જમાડેલી નાત.	૧૫
૭	પુરૂષોત્તમ ભાઇના મૃત્યુનો શોક.	૧૬
૮	તંત્રીના મરણ સંબંધે સભાઓ અને દિલાસા પત્રો.	૧૭
૯	કડવા વિજયના આદ્ય તંત્રી પુ. લ. ના જીવનની ટુંક નોંધ.	૨૫
૧૦	શ્રી નિમાડ કડવા પાટીદાર સભાની બીજી બેઠકનાં આમંત્રણ.	૩૨

ખેતી માટે

પટેલના નોળીયા પંપો કુવામાંથી તથા નદીમાંથી ગમે તેટલી ઉંડાઇએથી પાણી ખેંચવામાં દરેક જાતના પંપો કરતાં સાદા મજબુત દુરસ્ત કરવાની કડાકુટ વગરના ઉપયોગી ફાયદાકારક અને દરરોજના ખર્ચમાં કરકસરીયા છે.

અને તે બળદથી, પાડાથી, ઉંટથી તેમજ સ્ટીમ એન્જીનથી તથા ઓઇલ એન્જીનથી પણ ચલાવી શકાય છે. બળદથી ચલાવો ત્યારે થોડા જોરે ઘણું પાણી આપે છે અને એન્જીનથી ચલાવો ત્યારે બીજા પંપો કરતાં અડધોઅડધ ઓછા હોર્સ પાવરથી ચાલે છે. કીં. રૂ. ૨૫૦ થી ૫૦૦. તે ઉપરાંત દરેક જાતના જુના તેમજ નવા ઓઇલ એન્જીનો કંટ્રાકટથી ખરીદી આપવામાં,–ફીટ કરી આપવામાં તથા રીપેર કરી આપવામાં આવે છે. વધુ ખુલાસા માટે ટપાલ ખર્ચ સારૂ અડધા આનાની ટીકીટ બીડી સુચીપત્ર (પ્રાઈસલીસ્ટ) મફત મંગાવી વાંચો અથવા રૂબરૂ મળો.

તા૦ ક૦ અમારે ત્યાં નવા ઉંચી ક્વોલેટીના ચામડાના પટા (બેલ્ટીંગ) કીફાયત વેચાય છે. ભાવતાલ માટે પુછો.

અંબાલાલ એમ. પટેલની એન્જીનીયરીંગ કંપની.

ઠે. દરીયાપુર નાની સાલેપરી—અમદાવાદ.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n4/mode/1up

realpatidar.com

realpatidar.com

Link: http://www.realpatidar.com/library
email: mail@realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n5/mode/1up

realpatidar.com

ज्ञातिउन्नति अर्थे मरणपर्यंत स्वदेशसेवानुं व्रत आचरणार
महान सुधारक

स्वर्गस्थ **पुरुषोत्तमदास लल्लुभाई परीख**—विरमगाम.

कडवा विजयना आद्य तंत्री, श्री कडवा पाटीदार, सुभेच्छक समाजना ऑ. सेक्रेटरी विगेरे.

જન્મ:—	મરણ:—
સ. ૧૯૩૬ અધિક આશ્વિન શુકલ પક્ષ ૧૩.	સં. ૧૯૭૪ મહાશિવરાત્રી.

लक्ष्मी आर्ट प्रेस, सांखळी स्ट्रीट, भायखळा, मुंबई.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n6/mode/1up

1918-01, 02 & 03 -Kadva Vijay (1498)

realpatidar.com

કડવા વિજય.

પુસ્તક ૧૧ મું. જા. યુ. ફેબ્રુ. માર્ચ, ૧૯૧૮. અંક ૧-૨-૩

વિરહ.

(રોળાવૃત.)

આજે આ અતિ શુન્ય સકળ શ્રૃષ્ટિ ભાસે છે,
ને અમ જ્ઞાતિભ્રાત શોક દુઃખે ત્રાસે છે;
દિસે શુન્ય સ્વજ આજ સુધારા સત્ય તણો આ,
એને કર ગૃહનાર જ્ઞાતિનો વિર ગયો કયાં ?
ગયો ગયો હા તજી ચક્ષીત ફાની દુનિયા એ,
ગયો સ્વર્ગમાં પ્રભુ તણા ન્યાયી દરબારે;
ચીરી તીમીર પટ મુકી જ્ઞાતિને દિવ્ય પ્રકાશે,
પુરુષોત્તમ એ ગયો વિશ્વ તજી ઈશ્વર પાસે
વરસે અશ્રુધાર જ્ઞાતિના નયને વ્હાલા,
વિરહ અનળના દુઃખે જળે મીત્રો આ ત્હારા;
મુજ સમ વળી તુજ શિષ્ય માર્ગદર્શક વિણ ભટકે,
ને તુજ ગંભિર કાર્ય જોઇ અમ બુદ્ધિ અટકે.
જાવું આમ અચીંત ઘટેના ઓ ગુરૂ તમને,
આવો ફરીને મળો ગ્રહો કર એ પ્રિય સ્વજને;
પાછા નવ કદી મળે ગયા તજી આ જગને જે,
એવો શું પ્રભુ ન્યાય હશે ત્હારે દરબારે ?
રડવાનું એ ફોક શોક કરવો એ ખોટો,
એના સ્મરણો એજ નીજ કાર્યે મન જોડો;
હવે થઈ કટીબદ્ધ કાર્ય એનું બાકી જે,
કરવું પૂર્ણ પ્રયત્ન થકીજ પ્રતિજ્ઞા એ છે.

કુબેર.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n7/mode/1up

realpatidar.com

અમારૂં નવિન વર્ષ.

આ માસિક પોતાનું દશમું વર્ષ પુરૂ કરી અગીઆરમા વર્ષમાં પ્રવેશ કરે છે. અને તે વખતે એક દશ વર્ષના બાળકને છોડી તેનો પિતા ચાલ્યો જાય એ સ્થીતીમાં અમારી પાસે આવે છે. તેના પિતા–ઉત્પાદક–સદ્‌ગત તંત્રી ભાઇ પુરૂષોત્તમદાસના તેના પ્રત્યેના અસીમ સ્નેહ અને જ્ઞાતિસેવા પ્રત્યેની લાગણીનો જ્યારે અમને ખ્યાલ આવે છે ત્યારે ખરેખર આ કમનસિબ બનાવ જ્ઞાતિનાજ પુણ્ય પ્રભાવે બનવા પામ્યો હોય એવો અમને ભાસ થાય છે. પરંતુ અમે ઘણાઓની માફક નિરાશાવાદી નથી, સદ્‌ગતના આશાવાદનાજ ઉપાસક છીએ; તેમના સંકલ્પ બળમાં અમને સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા હોવાથી અમારી તો એજ માન્યતા છે કે, પોતાના રક્તથી ઉત્પન્ન થયેલા પુત્ર કરતાં પણ જેના પ્રત્યે વિશેષ પ્રીતિ હતી તેના ઉત્પાદક "કડવા વિજય" ના સદ્‌ગત તંત્રીએક મહાન્ કર્મયોગી તરિકે પુનઃજન્મ ધારણ કરી યોગ્ય ઠેકાણેથી પોતાના યુવાન બાળકની બાંહ્ય ધરવા જરૂર આવશે. દરમ્યાન આ માસિકને તેટલો કાળ ચાલુ રાખવાની જે પવિત્ર ફરજ પોતાની પાછળ આવનાર તંત્રી અગર તંત્રીઓને ભાગે મુંકી ગયા છે તેને કર્મયોગની પ્રસાદી સિવાય બીજું શું કહી શકાય? જન્મ અને મરણ દેહધારી પ્રાણી માત્રને માટે નિર્માણ થયેલું છે પરંતુ સદ્‌ગતના અવસાન માટે અત્રે એટલુંજ કહીશું કે, **सजातो येन जातेन याति वंशः समुन्नतिम्॥** તેજ ખરો જન્મે છે કે જેના જન્મથી સ્વવંશ–જ્ઞાતિ ઉન્નતિને પામે છે. અસ્તુ. આજકાલ જેમ પ્રજાના ભોગે બની રહેલી રાજગાદીઓ કે રાજાને સુતક કે ત્રાગનો બાદ આવતો નથી તે પ્રમાણે, તે કરતાં પણ ઉચ્ચન્યાયે, કોઇ પણ પારમાર્થિક સંસ્થાઓ કે ઉપદેશનાં સાધનો માટે પણ તેના ઉત્પાદકોના અવસાનનો શોક સંભવતો નથી. સદ્‌ગતના કર્મબળે સહયોગીઓ ઉત્પન્ન થઇ શકયા નથી પરંતુ સહચારીઓનો તો તોટો નથી. કેટલાક સંચાલકોના ગર્ભિત નામે પ્રખ્યાત છે, કેટલાક અંગતમિત્રો કે જ્ઞાતિ સેવાના ક્ષેત્રમાં આગેવાન હોવાનું અનેકવાર સાંભળ્યું છે, કેટલાક અમુક અમુક ભાગમાં સુધારાના આગેવાન તરિકે પ્રખ્યાત છે, કેટલાક જ્ઞાતિમાં વિદ્વાન અને અમલદાર વર્ગમાં ગણાય છે કે જે દરેકને જ્ઞાતિ સેવા સાથે થોડે ઘણે અંશે પણ સંબંધતો છેજ. આવા દરેક સંબંધીઓના ભાગે આજથી બહાર આવી પોતાની ફરજ અદા કરવાનો પ્રસંગ ખડો થાય છે. સદ્‌ગતના આશયમાં અમારી પણ તે દરેકને વિનંતી છે કે તમારે હવે જાગવાની જરૂર છે, તમે જાગો! જ્ઞાતિ ઉન્નતિના મંદ મંદ દેખાતાં સાધનો ને તમારા સેવા રૂપી જળ સિંચનથી સતેજ કરો. ગમે તેવા શ્રેષ્ઠ કે કનિષ્ટ જ્ઞાતિ સેવકની પણ સેવા ક્ષેત્રમાં જરૂર છે એ સેવાધર્મના પ્રાધાન્ય સિદ્ધાંતને પ્રત્યક્ષ રાખી પ્રવૃત્ત થાઓ. આ માસિક તમારૂંજ છે, તમારી સેવાની રાહ જુએ છે, તમારીજ સેવા કરવા સર્જાયેલું છે એ સત્ય ઘટના તમારા હૃદયમાં ઉતારી તમારી માનસિક પ્રભાનાં કિરણ જ્ઞાતિના વિશાળ ક્ષેત્રપર પડવા દો. એટલી તો ઉદારતા અમારા બન્ધુઓ જરૂર દાખવશે એવી અમે આ વર્ષે આશા રાખી છે.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n8/mode/1up

realpatidar.com

પાછલા વર્ષની પ્રવૃતિ.

ગયા વર્ષના બનાવોની નોંધ લેવાના રિવાજ મુજબ વાચકો સમક્ષ આપણી હીલચાલના નફા તોટાનું સરવાયું રજુ કરવાનું સદ્‍ગત તંત્રી અમારે માટે મુંકી ગયા છે. દુનિઆની દરેક પ્રજા પોતાની ઉન્નતિ માટે જીવલેણ પ્રયત્નો આદરે છે ત્યારે આપણા દેશમાં જે શાંતિ અને સહનતાનો દેખાવ છાઈ રહ્યો છે તે આર્ય ધર્મની—આર્ય પ્રજાની પ્રભુતા સિવાય બીજું કાંઈ નથી. જનસ્વભાવ દરેક દેશમાં સરખો છે પરંતુ આર્ય ભૂમિની પ્રજા હંમેશાં ધર્મનેજ વળગી રહેનારી હોવાથી તે તરફજ પ્રગતિ કરી રહી છે. અન્ય કોમોની પાછળ ઘણા અસુરા વખતે પણ આપણે, આપણા જીવનમાંથી જે ધાર્મિક તત્વોનો નાશ થયો છે તેની શોધમાં આજે દસ વર્ષ થયાં લાગ્યા છીએ. ગૃહસ્થાશ્રમના પવિત્ર પંથે ચાલવા માટે ઉત્તમ ગૃહસ્થ અને ગૃહણી પેંદા કરવાના માર્ગમાં બાળલગ્ન રૂપી વેરાયેલા કાંટા સાફ કરવાનું કાર્ય આપણે પ્રમથ કરવાનું હોવાથી, તે દુર કરવા સારૂ જે ભગીરથ પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા છે અને તેનું જે શુભ પરિણામ આવ્યું છે તેની નોંધ આપણે પ્રથમ લઈશું. કેટલાક સ્વાર્થસાધુ, મમતી, જડબુદ્ધિના, અહંકારી અક્કલના ઇસ્કોતરાઓએ સદ્‍ગત તંત્રીના લગ્ન પ્રસંગે વિરમગામની જ્ઞાતિમાં પોતાની અધર્મયુક્ત મંડળીના ઝુંડા નીચે જે પાપોનું પ્રદર્શન એકઠું કર્યું હતું, તે સમય આવતાં સદ્‍ગત તંત્રીના હૃદયબળના પ્રભાવે દૃષ્ટિ પડતાની સાથે, ડાહ્યા, સમજુ અને વિચારશિલ જ્ઞાતિના આગેવાન ગૃહસ્થોના હાથેજ વેરાઇ ગયું છે. દીર્ઘદર્શી પુરૂષોએ મિથ્યાવાદને અટકાવવા બનતો પ્રયાસ કરવા છતાં પરિણામ સાર રૂપ નહીં જણાવાથી, સુકાન કે નાવ વગરના ડોળઘાલુ નાવિકોને દરિયાના મોજામાં અથડાવા છુટા મુંકયા હતા. કાળે કરીને સમુદ્રના કાળા પત્થરો સાથે માથાં અફાળી અફાળીને પણ જીવતા રહેલા છતાં ગર્વ તજી ડાહ્યા થઈ ગયેલાઓ અને તે સિવાય હીત અહીત સમજનારા સમજુ પુરૂષો તેમજ એક બીજાની પાછળ ચાલનાર તમામ જ્ઞાતિબન્ધુઓએ વિરમગામની જ્ઞાતિ સમસ્ત સર્વાનુમતે બાળ લગ્નની બાબતમાં નીચે પ્રમાણે ઠરાવ કર્યો છેઃ-

ઠરાવ.—" ને. ના. પાટડી **દરબારશ્રી** અને જ્ઞાતિ, જુની લગ્ન પદ્ધતિની લાંબી મુદતને બદલે ટુંકી ટુંકી મુદતના અનુકૂળ હપતા ન ઠરાવે, ત્યાં સુધી જેને જેને, જ્યારે જ્યારે પોતાનાં સંતાનોને પરણાવવાની જરૂર હોય ત્યારે તેણે જ્ઞાતિ પ્રમુખ **દરબારશ્રી રાયસિંહજી** ભાઈને જાહેર કરી લગ્ન કરવાં. "

બાળલગ્ન દુર કરવાની હીલચાલ ગામે ગામ થાય છે, ઘણે ઠેકાણે છુટાં લગ્ન થયાં પણ છે, જ્ઞાતિ સમસ્તના મેળાવડા વખતે ના. સ્વ. દરબારશ્રીએ ખુદ સ્વમુખે કહ્યું છે છતાં વિરમગામમાં જ્ઞાતિની (?) એક × × × × ચોકડી જાણે ચૌદ લાખની ધણી હોય, આખી જ્ઞાતિની આગેવાનીનો પટો લખાવી લાવી હોય; તેમ માને છે, જ્ઞાતિ હીતની કંઈક હીલચાલ થાય કે ઘેંસવારે ને છાસવારે હાથમાં કાળાં દુંણાં લઈ છાશ લેવા નીકળે છે. આ વર્ષે વિરમગામના ગૃહસ્થોને ઢોર રાખવાની ટેવ હોવાથી છાશનું પાણી છાંટે છે. અમારી તે ગૃહસ્થોને વિનંતિ છે કે તમે દરબારહો કે દેશાઈ હો, પટેલ કે પારેખ હો, ગૃહસ્થ કિંવા ગરિબ હો, નાતિલા કે પરનાતિલાહો; જે કોઈ હો તેમણે અમારા અભણ, ગામડીઆ, વાંઢા, કુંવારા રંક બંધુઓના હીતની ખાતર દહીં દુધમાં પગ રાખી છાસ છાંટવી છોડી દેવાની કૃપા કરવી. અસ્તુ.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n9/mode/1up

realpatidar.com

" પ્રભુ કૃપાથી પ્રતિજ્ઞા પાળી " એ મથાળા નીચે (ક. વિ. ૧૦–૪) જે લેખ પ્રગટ થયો છે તેમાં વડોદરા નિવાસી માસ્તર પુરૂષોત્તમદાસે પોતાની પુત્રીને યોગ્ય વર સાથે છુટાં લગ્ને પરણાવ્યાની હકીકતથી અમારા વાંચકો ભાગ્યેજ અજ્ઞાન હશે, સમાજ અને સભાઓમાં ભાગલઈ ઠરાવો કરવા તે કરતાં તેને પાળવા એ જુદી વસ્તુ છે. પવિત્ર હૃદયથી કરેલી શુભ પ્રતિજ્ઞાઓ કદી મિથ્યા થતી નથી, પ્રભુ તેને સહાય કરે છેજ તેનું આ ઉત્તમ દ્રષ્ટાંત છે.

જેને આદર્શ રૂપ લગ્ન કહેવામાં આવે છે તેનો ઉત્તમ નમુનો બ્હેન પાર્વતીનું લગ્ન પુરો પાડે છે. (ક. વિ. ૧૦–૨૭) ભાઇ એકનાથજીના હૃદયબળ અને બ્હેન પાર્વતીના બુદ્ધિ ચાતુર્યની જેટલી પ્રશંસા કરીએ તેટલી થોડી છે. આવા પ્રકારનાં લગ્નો વડે પ્રાચીન આર્ય ધર્મ તરફ જલ્દી પ્રયાણ થઇ શકશે એમ અમારૂં ધારવું છે. બ્હેન પાર્વતી અને ભાઈ મેધાવ્રત પોતાની જ્ઞાતિને ભુલી નહીં જતાં ગુરૂકૂળમાંથી પ્રાપ્ત કરેલી વિદ્યાનો પ્રસાદ જ્ઞાતિમાં વહેંચશે એવી અમને આશા છે.

ધંધાર્થે ઘણા બન્ધુઓ દેશ પરદેશ વેઠે છે તેમજ પુત્ર પુત્રીઓને પોતાની સાથે રાખી સારી રીતે કેળવે છે, પરંતુ બાળકો યોગ્ય ઉમરે આવતાં તેમને પરણાવાની મુસ્કેલી તો જરૂર ઉભી થાય છે. દશ વર્ષે ! લગ્ન આવે તેજ વખતે પરદેશમાંથી ઘેર આવવાના, તેમજ સંબંધો શોધી કહાડવાના સંયોગો કેટલા ગંભીર હોય છે તેનો જેને અનુભવ થયો હોય તેજ સમજી શકે. આ મુસ્કેલીઓ જલ્દી દુર કરવાની જરૂર છે કારણ આપણી આર્થિક પ્રગતિમાં પણ લગ્નની પ્રથા દિવાલ સમાન ખડી છે. આ વસ્તુસ્થીતીનો વિચાર કરી એક માર્ગદર્શક આગળ પડતુ પગલું શંદેરવાળા ભાઈ કે. બી. પટેલે ભર્યું છે. (ક. વિ. ૧૦ –૬૩) તેમણે પોતાની ભાણેજ દેવીકુંવર બ્હેનનું લગ્ન પોતે કરાંચીમાં રહેતા હતા ત્યાંજ વડનગરવાળા ભાઈ નારણદાસ સાથે કર્યું છે. દીર્ઘદૃષ્ટિથી થયેલાં આ લગ્ન માટે અમે બંને પક્ષનો દાખલો લેવા પરદેશ રહેતા અમારા બન્ધુઓને વિનંતી કરીએ છીએ.

સદ્‌ગત તંત્રીની આગેવાની નીચે લગ્ન પ્રથાનું જે ક્ષેત્રમાં મંથન થાય છે ત્યાં એક નમુનેદાર લગ્ન થવાનું ક. વિ. ૧૦–૭૯ મા પાને આપણે વાંચી ગયા છીએ. બાળલગ્નના અસ્ત થતા રિવાજ ઉપર ફટકો મારવાનું કહેવા કરતાં આપણા ઉન્નતિમાં આડે આવનાર સ્વાર્થ સાધુ મમત્વી પુરૂષોની આશા ઉપર ફટકો મારવાનું કહેવું તે અમને વિશેષ અનુકૂળ જણાય છે. સુધારાનો આ એક અસાધારણ વિજય ગણાયો છે કારણ વિરમગામ, પાટડી અને અમદાવાદના આગેવાન કુટુંબોએ તેમાં ભાગ લઇ બંન્ને પક્ષની શોભામાં વધારો કર્યો હતો. કોઇપણ અપવાદ સિવાય વિરમગામ, પાટડી અને અમદાવાદના કુલિનો તેમજ સાધારણ વર્ગ સાથે ભાઈ ચંદુલાલ અને મગનલાલ સર્વે ધન્યવાદને પાત્ર છે. આવા પ્રસંગે જ્ઞાતિ ઉન્નતિના પ્રયાસમાં સહાય થઈ, શાંતિ જાળવવા માટે કુળવાન વર્ગે પોતાની જે સાચી કુલીનતા બતાવી છે તેવી હંમેશને માટે બતાવશે એવી અમારી તેમના પ્રત્યે નમ્ર વિનંતિ છે.

જ્ઞાતિ ઉન્નતિ અર્થે સ્થપાયેલાં કેટલાંક મંડળો કે જેની સાથે આ માસિકને નિકટનો સંબંધ છે તેની પ્રગતિ વિષે પણ અમારે કહેવું જોઇએ; પરંતુ તે પહેલાં ખુદ આ માસિકની ગયા વર્ષની પ્રગતી વિષે સત્ય હકીકતનું સરવાયુ કાઢવાની અમારી ફરજ વિસારી દેવા

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n10/mode/1up

realpatidar.com

માગતા નથી. માસિકના અનિયમીત પણા વિષે ઘણું કહેવાનું છે, કારણ સમાજની જાગૃતિ અને વિચારોની આપ લે ના તુટકપણાથી જે નુકશાન થાય છે તે કંઇ ઓછું નથી. એકજ દૃષ્ટિએ માસિકના અનિયમીત પણાનો વિચાર ઘેર બેસીને કરનારા કરતાં તેનું જોખમ માંથે લઈ ફરનાર માણસની ફરજ મોટી હોય છે તેમ તેની સમજશક્તિ પણ વિશેષ હોય છે એમ આપણે પ્રથમ માનવું જોઇશે. સદ્દગત તંત્રીના શબ્દોમાંજ આ માસિક અને સમાજની પ્રગતિ વિષે કહીશું કે–દુનિઆમાં એવા વીરલાજ જન્મે છે કે જે પોતાના બાહુબળથી–પુરૂષાર્થથી–સંયોગોને સાનુકૂળ કરી શકે છે. માસિક બહાર પાડવામાં જરૂર દ્રવ્યની આવસ્યકતા પહેલી જોઇએ. લવાજમ ઉઘરાવાના બરાડા પાડી **એક પત્ર બંધ પડી ગયું** તે સર્વ જાણે છે. આ માસિકના જન્મ પછી કેટલાક વખત બાદ વડોદરાની બીજી બેઠકના પ્રમુખ સાહેબની ખાસ ઈચ્છાથી સમાજનોહસ્તગત કરવામાં આવ્યું હતું. માસિકને લાગતા વળગતાઓની ઈચ્છા વિરૂદ્ધ–પેપરદ્વારા પૈસા કમાવાનો ઉદ્યોગ આદર્યો છે એ આરોપમાંથી મુક્ત થવાની માત્ર લાલચનેજ ખાતર–આ માસિકની ઉપજ ખર્ચ ત્યારથી સમાજને અર્પણ કરવામાં આવી છે. અમને એ પણ યાદ છે કે તે વખતે પ્રમુખ સાહેબે પેપરનું કામ કરવાના મહેનતાણા બદલ તંત્રીને કંઇક વાર્ષિક રકમ આપવાનું પણ જણાવ્યું હતું. સદ્દગત તંત્રીની નિઃસ્વાર્થ જ્ઞાતિસેવા, બદલાની આશા રાખે એ સંભવિતજ નહોતું છતાં સમાજ તરફથી કિંવા પ્રમુખ સાહેબની જાણ મુજબ તંત્રીને કંઈ મહેનતાણું અપાયું હોય તો તે અમારી જાણમાં નથી. સત્ય હકીકત એજ છે કે લવાજમ વસુલ નહીં થવાથી, કંઈક છાપખાનાની અને કંઈક પોતાની તેમજ કંઇક તંત્રીના લાગતા વળગતાની મદદથી આ માસિક નભી રહ્યું છે.

પાદરાની સમાજ વખતે આપણી સંસ્થાની આર્થિક સ્થીતી વિષે તંત્રીએ જે હકીકત સમજાવી હતી તે દરેક બન્ધુઓની જાણમાં હશે. તે વખતે સમાજ અને માસિકની જરૂરીઆતોને પહોંચી વળવા–આપણી પ્રવૃત્તિ અટકી પડે નહી તેવા ખાસ ઈરાદે–એક જનરલ ફંડ ખોલવામાં આવ્યું છે કે જેમાં નાણાં આવી ગયાં છે, તે જમે રાખ્યાની નોંધ આ માસિકના ડિબાચા ઉપર પ્રસિદ્ધ થાય છે. સદરહુ ફંડમાં સારી રકમ એકઠી ન થાય ત્યાં સુધી સમાજની ફી અને માસિકના લવાજમના માટે સમાજની બેઠક વખતે સદ્દગત તંત્રીને કંઈક ખુલાસો કરવાનો હોવાથી લવાજમ વસુલ ન થાય તોપણ માસિક ચાલુ રાખવાની જરૂર હતી. ફંડમાં ભરાયેલી રકમની આશાએ માત્ર આ માસિક જીવતું રહેવા પામ્યું છે. બે ચાર માસનો એક અંક બહાર પાડવા છતાં પણ પૈસાની મુખ્ય મુસ્કેલી વચ્ચે આ માસિક જીવતું રહેવા પામ્યું છે. લડાઇના લીધે કાગળના ભાવો બે ત્રણ ગણા વધી ગયા છે. ગયા વર્ષથી ગુજરાતમાં પ્લેગે જે કેર વર્તાવવા માંડયો છે તે કારણને લઇને પણ આ માસિકના નિયમીતપણામાં ખામી આવવા પામી છે. ખર્ચમાં કરકસર કરી, માસિક બહાર પાડવાની બની શકે તેટલી કાળજી રાખી પોતાના હાથે પુરેપુરાં દશ વર્ષ સુધી માસિકની સેવા બજાવવાની કાર્યકીર્તિ સંપાદન કરી આદ્યતંત્રીએ આ માસિક સાથેનો સંબંધ ખતમ્ કર્યો છે. સદ્દગતના માનની ખાતર, સેવા બજાવવાના ઉદ્દેશથી સમાજની બેઠક થાય ત્યાં સુધી આ માસિક ચાલુ રાખવાનું સદ્દગતના મિત્રોએ નકી કર્યું છે એટલે તે દરમ્યાન માસિક બહાર પડે જશે. જે ગૃહસ્થોને માસિકનું લવાજમ આપવાનું હોય તેમણે માસિકના "અધિપતિ"ને અમદાવાદ મોકલી આપવું અને તે સિવાયનો તમામ પ્રકારનો પત્ર વહેવાર

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n11/mode/1up

realpatidar.com

મેનેજર કડવા વિજય, ઑફીસ–વિરમગામ. એ સરનામાથી ચાલુ રાખવાનું અમારા બન્ધુઓને અમે જણાવીએ છીએ.

શ્રી કડવા પાટીદાર શુ. સમાજની બેઠક પાદરા મુકામે થઈ ગયા બાદ તેની સાતમી બેઠક ગયા ડિસેમ્બરમાં રિવાજ મુજબ થવી જોઇતી હતી. તે માટે સ્થળ વગેરેની ગોઠવણ પણ થઈ ચુકી હતી, પરંતુ પ્લેગના જુલમને લીધે અધાર પાસે રામપુરા સ્ટેશને સમાજ ભરવાનું કાર્ય જોખમકારક હોવાથી સમાજની બેઠક મે માસમાં ભરવા ઉપર મુલત્વી રહેવાનું અમારી જાણમાં છે. સમાજના વ્યવસ્થાપકો અને પ્રમુખ સાહેબો આ બાબતનો વિચાર કરી યોગ્ય નિર્ણય ઉપર જલ્દી આવશે, તેમજ સેક્રેટરીની જલ્દી નિમણોક કરી પ્રવૃતિના કાર્યમાં જે મુસ્કેલી ઊભી થઈ છે તેનો સત્વર અંત લાવશે. તેમની સમાજ પ્રત્યેની ભક્તિથી વાકેફ જાણકારે નિરાશ નહીં થતાં પોતાને જે કંઇક જાણવાની ઇચ્છા થાય તે માટે પત્ર વહેવારથી ખુલાસો મેળવી લેવાનો માર્ગ અંગીકાર કરવો. ધાંગધ્રા મુકામે સમાજની બેઠક થઈ ત્યારથી તે અત્યાર સુધીનો સમાજના ઉપજ ખર્ચનો હિસાબ તંત્રી તરફથી બહાર પડવો જોઇએ તે પડ્યો નથી. તે કાર્ય કેટલાક મિત્રોએ હાથમાં લીધું છે અને તે થોડા વખતમાં બહાર પડશે. ઉપજ ખર્ચમાં જમે કરતાં ઉધાર પાસુ નમતું રહે છે એ વાત આપણી જાણ બહાર નથી તેમજ જનરલ ફંડનાં નાણાં યોગ્ય ઠેકાણે જમાં છે તે ડિબાચા પરથી જોઇ શકાય છે, એટલે સદ્ગત તંત્રીના હાથે સમાજની રકમો ગેબ થઇ જવાની બીતિ રાખવાનું આપણે પ્રયોજન નથી.

વિરમગામનું (૧) શ્રી કડવાપાટીદાર હિતવર્ધક મંડળ, પાટડીના ના. દરબારશ્રીના અધ્યક્ષ નીચે ચાલતું (૨) શ્રી કડવા પાટીદાર હિતવર્ધક મહામંડળ તેમજ (૩) શ્રી નિમાડ કડવા પાટીદાર સભા. આ ત્રણ સંસ્થાઓને આપણી હીલચાલ સાથે અંગત સંબંધ હોવાથી ગતવર્ષમાં તેમના હાથે જે જે કાર્ય થયાં હોય તેની નોંધ લેવાની જરૂર પણ મુખ્ય બાબત છે. આ ત્રણ સંસ્થાઓ સિવાય કેટલીક જન્મી છે અને મરણ વશ પણ થઈ છે તેમની નોંધ અત્રે આવશ્યક નથી. અન્ય સંસ્થાઓ પોતાની હકીકત જો અમને મોકલી આપશે તો જરૂર માર્ગદર્શક સુચનાઓ કરીશું.

પહેલી સંસ્થાના ઉત્પાદક શેઠ દ્વારકાદાસ ટુંક સમયમાં સ્વર્ગવાસી થયા છે તેમની ખોટ આ મંડળથી પુરી શકાઈ નથી એ મહા અફસોસની વાત છે. મંડળના મેમ્બરો પકી સદ્ગત તંત્રી પણ દેવલોક પામ્યા છે, એ ખોટ મંડળથી પુરી શકાય છે કે કેમ તે અત્રે કહી શકાય નહિ. આ સંસ્થાના મેમ્બરોએ શરૂઆતમાં જે કાર્ય કર્યું છે તેને બીજી દરેક સંસ્થાઓ આભારી છે એમ કહેવામાં જરા પણ અતિશયોક્તિ જેવું નથી. આ હિતવર્ધક મંડળના સભ્યો–જ્ઞાતિના વહાલા પુત્રો–કઇ વ્યકિતનું હીત સાધવામાં હમણાં રોકાયા છે તે સમજાતું નથી. તેમનો ભેખ એ સાચોજ જ્ઞાતિસેવા માટે ભેખ છે, વગેરે માન્યતાઓ તેમના મુખમાંજ રહી ન જાય એ બતાવવાનો હમણાં પ્રસંગ ઉભો થયો છે. અપવાદ સિવાય મંડળના દરેક મેમ્બરોમાં શિથિલતા આવી ગઇ છે, કેટલેક પ્રસંગે કોઈ કોઈ સભ્યમાં ચોખ્ખા સ્વાર્થની ઝાંખી પણ અમને થઈ છે, અમે પણ તે સભ્યો પૈકીના છીએ, શીથિલતાના આરોપમાંથી મુક્ત નથી. ક. વિજયના તંત્રીની સદરહુ મંડળના સભ્યોને

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n12/mode/1up

realpatidar.com

વિનંતી છે કે તમારી પ્રભુતા એક વખત જોરથી બતાવો, જાગ્રત થાઓ ! જ્ઞાતિને તમા-
રીજ સેવાની જરૂર છે, એ તમારાજ ભાગ્યમાં લખાયેલી છે.

મહામંડળના નેતાઓ દીર્ઘદર્શી હોવાનું કહેવાય છે. અસ્તુ. સદ્ગત તંત્રીએ તેમને
જગાડવા વિનય ભર્યું લખાણ કર્યું છે તેની શું અસર થાય છે એની અમારે રાહ જોવાની
છે. મહામંડળના કાર્યનું વત્તું ઓછું ફળ આવે તેની અમને ઝાઝી દરકાર નથી પરંતુ તેના
ફંડની રકમ સચવાઇ રહે તે બ્હાને જે ધારા ધોરણો ઘડવામાં આવ્યાં છે તે રકમનો
ખ્યાલ પણ તેના નેતાઓના મગજમાંથી સરી જવા પામે નહીં તેની સંભાળ રાખવાની
અમે ભલામણ કરીએ છીએ. ફંડમાં ભરાતી જતી રકમો, મહામંડળે તૈયાર કરેલા આદર્શ
રૂપ વિદ્યાર્થીઓ અગર એવીજ બીજી જાણવા જેવી બાબતો કોઈ બહાર આવી નથી
એટલે અમારે તે વિષે કંઇ નોંધ લેવા જેવું નથી. તેના નેતાઓ માટે અમારી શ્રદ્ધા
અદ્યપિ કાયમજ છે.

ગુજરાતમાંથી પ્રયાણ કરી દુર દુર ભાગોમાં જઇ વસેલા કડવા બન્ધુઓમાં કચ્છ,
નિમાડ અને માળવાના બન્ધુઓ મુખ્ય છે. કેટલાંક વર્ષોથી તે આપણાથી જુદા પડી
ગયાનું સમજાય છે પરંતુ તેમના રીત રિવાજો આપણા જેવાજ કાયમ છે. જ્ઞાતિ ઐક્ય
ને જ્ઞાતિ શક્તિ સાથે નિકટનો સંબંધ છે. ઐક્ય વધવાથી શક્તિ પણ વધે છે એ સમજ
સદ્ગત તંત્રીની જાણ બહાર નહોતી; એટલે દુર વસતા બન્ધુઓ પણ જુદા ન પડી
જાય તે ઇરાદે કચ્છ અને નિમાડ માળવાના બન્ધુઓ માટે પણ તેમણે પુરતુ લક્ષ આપી
તેમને ઉત્તેજીત કરવામાં બનતો પ્રયાસ ચાલુ રાખ્યો છે. સામ્યદ્રષ્ટિનો જે પાઠ
શીખવાનો બીજાઓ માટે પોતે મુકી ગયા છે તે ખરેખર મનનીય છે. નિમાડ કે.
કચ્છ કોઇપણ ઠેકાણે આપણા બન્ધુઓ રહેતા હોય પરંતુ દરેકને માટે એક કડવા
પાટીદાર નામધારકને સરખું માન હોવું જોઇએ. કચ્છી બન્ધુઓ ધંધાની પ્રવૃત્તિને
લીધે જ્ઞાતિહીત તરફ લક્ષ આપવામાં કંઇક પછાત રહે છે. નિમાડ માળવાના
બન્ધુઓમાં બે વર્ષ થયાં નવિન જાગૃતિ આવી છે અને કૂવા મુકામની ગઈ બેઠક
(ક. વિ. ૧૦–૬) પછી સુંદ્રેલ મુકામે તે સભાની બીજી બેઠક ભરાવાની તૈયારી છે. ત્યાંની
સભાના સંચાલક આપણા ગોર છે તેઓ કેટલાંક વર્ષોથી પોતાના યજમાનોની ઉન્નતિની
ખાતર સદ્ગત તંત્રીના પગલે પગલે પોતાનું કાર્ય આગળ વધારતા જાય છે. વ્યાસ રામચંદ્રજી
જેવા ગોર ગુજરાતના પાટીદાર બન્ધુઓને પ્રાપ્ત થયા નથી એ એક અફસોસની વાત છે.
ભાઈ રામચંદ્રજીને સદ્ગત તંત્રીના સ્વર્ગવાસથી–નિમાડ કડવા પાટીદાર સભાના પણ તે
સેક્રેટરી હોવાથી એક ખોટ પડી છે, પરંતુ આખી જ્ઞાતિને જે ખોટ પડી છે તેનો વિચાર
કરી પોતે પોતાની ખોટ ભુલી જશે એવી તેમના પ્રત્યે. અમારી વિનંતી છે, તે સાથે
અમારી એ પણ તેમના પ્રત્યે નમ્ર યાચના છે કે અમારા જ્ઞાતિબન્ધુઓના–તેમના યજમાનોના–
હીતમાટે પોતે જે તન, મન અને ધનના ભોગે પણ પરિશ્રમ વેઠે છે તેને કાયમ કરી
આ અજ્ઞાન કોમને હંમેશને માટે પોતાના આભાર નીચે રાખી જશે. અસ્તુ. કચ્છી બન્ધુ-
ઓમાં આગેવાન ગણાતા તેમના ઘાટકોપર મંડળને પણ અમારી વિનંતી છે કે જાગૃત થાઓ
અને મનુષ્ય જીવનનો ઉપયોગ પોતાના બન્ધુઓના માટે પણ થઇ શકે તેટલો કરો. અસ્તુ.

આપણા સંબંધ વાળી બીજી સંસ્થાઓ " પાટીદાર પરિષદ " અને " કૂર્મી ક્ષત્રિય

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n13/mode/1up

realpatidar.com

મહાસભા ” પણ પોતાની બેઠકો ભરી નિયમીત જ્ઞાતિ સેવા ઉઠાવે જાય છે. તેમની સંસ્થાઓના સંચાલકોને પણ આપણા જ્ઞાતિ બન્ધુઓ માફક બે હાથ, બે પગ અને એકજ માંથુ છે તો આપણી સંસ્થાના-શ્રી કડવા પાટીદાર શુ. સમાજના-પ્રમુખ સાહેબો અને વ્યવસ્થાપકોને, તેમજ અમારા જ્ઞાતિહીતને હંમેશાં પ્રત્યક્ષ રાખી વ્યવહાર કરનાર દિલસોજ વહાલા ભાઇઓને પણ જ્ઞાતિ સેવાને ભુલી નહીં જવા વિનંતી છે. સદ્‌ગતના અવસાનથી જે મહાન્ ખોટ પડી છે તે પુરી પાડવા સેંકડો હાથ, પગ અને અનેક માંથાઓની સેવાની જરૂર છે તે પુરાં પાડો. જ્ઞાતિ સેવાનું કાર્ય કોઈનું અંગત નથી કે કાંઈ ખાનગી જેવું પણ નથી. જેણે જેણે થોડે ઘણે અંશે પણ સેવા બજાવી છે તેમના વિષે તેઓ જ્ઞાતિને કડવો અનુભવ નહીં થવા દે એવી અમને આશા છે.

કડીઆરાનો ઉદ્ધાર કરનાર નારાયણ પ્રભુ ! અમારા રંક બન્ધુઓનાં અયુક્ત કર્મોને તારા તેજમાં સમાવી દઈ તેમના તરફ તારી કૃપાદ્રષ્ટિ ઉતાર ! અમારા કૃષિકાર બન્ધુઓનાં અશાસ્ત્રોક્ત કર્મોને માફ કરી મહા સતી ઉમાના પુત્રો ઉપર હે વિશ્વંભર તારી મીઠી નજરનો પ્રભાવ વિસ્તારી, તેમના અજ્ઞાનનો નાશ કરી તારાં જ્ઞાનચક્ષુનું તેજ આપ ! અર્જુન જેવા મહારથીને કર્મયોગનું જ્ઞાન આપનાર શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુ ! અમારી જ્ઞાતિમાં પડેલી એક કર્મયોગીની ખોટને સેંકડો કર્મયોગીઓથી પુરી કરવા અમારા યુવાન બન્ધુઓના હૃદય પટ ઉપર તારી દૈવી શક્તિનો પ્રભાવ છોડી મુક. અસ્તુ. ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

M.

તંત્રી પુરૂષોત્તમભાઇનો સ્વર્ગવાસ અને આપણી ફરજ.

આ માસિકના ઉત્પાદક આદ્યતંત્રી ભાઇ પુરૂષોતમદાસ લલુભાઈ તા. ૧૧-૩-૧૮ મહાશીવરાત્રીના રોજ બપોરના બે વાગતાં દેવલોક પામ્યાના સમાચાર જ્ઞાતિના દરેક વિભાગમાં ફેલાતાં શોક અને દીલગીરીનું વાતાવરણ છવાઇ રહ્યું છે. પ્લેગની શાંતિ પછી પણ કેટલાંક અઠવાડીઆં મુંબઇમાં રહીને સદ્‌ગત વિરમગામ આવ્યા હતા. ત્યાર બાદ માસિકના કામે તેમ કેટલીક વ્યવહારિક પ્રવૃતિને લીધે એકાદ અઠવાડીઆ પછી પોતે અમદાવાદ, વાસણા વગેરે સ્થળે ગયેલા ત્યાંથી પાછા ફર્યા બાદ વિરમગામમાં તેમને કંઈક શરદી અને સળેખમ જણાવાથી ઘરગતુ ઉપચાર કર્યો હતો. બીજે દિવસે તાવે દેખાવ દીધો તે સાથે કંઈક છાતીનો દુઃખાવો અને સણકા ઉપડયા. દાકતરની મદદ લેવા છતાં ત્રીજે દિવસેજ ત્રીદોષની અસર સમજાઇ, ત્યારથી સ્નેહી સંબંધીઓના હૃદયમાં ચિંતા ઉત્પન્ન થતાં રાત દિવસ દાક્તરોની સલાહ મુજબ ઔષધ અને બીજા ઉપચારો ચાલુ રાખ્યા. દુર રહેનારા તેમના મિત્રોને તારથી બોલાવામાં આવ્યા અને ઘણા ખરાતો આ કર્મયોગી આત્મબન્ધુની સેવામાં કોણ વડીલ કોણ કનિષ્ટ-તમામ સતત્ મહેનત કરતા હતા. અનુભવી દાક્તરોની મદદ અને સ્વજનોની સેવાનું કંઇ સારૂ પરિણામ આવ્યું નહિ. જાણે તેમને બોલાવી લેવાની ખાસ જરૂર ઇશ્વરને પડી હોય તે પ્રમાણે કલાક પછીના કલાકે ટુંકસમયમાં તેમના દર્શનની આશા લય પામતી ગઈ, ચોથે દિવસે પરમાત્મા સાથેના ઐક્યમાં પોતે ધ્યાન નિમગ્ન થયા. આ સ્થિતિ લગભગ પાંચ કલાક રહ્યા બાદ તેમનો અમર આત્મા આપ્ત જનોના હૃદયનો જાણે ભાર ઓછો કરવા ઇચ્છતો હોય તેમ તદ્દન શાંત વાતા વરણમાં હમેશને માટે જડદેહ છોડી નીકળ્યો. સમગ્ર જ્ઞાતિના કમભાગ્યે ન પુરી શકાય તેવી અકાળે તેમની ખોટ પડી.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n14/mode/1up

1918-01, 02 & 03 -Kadva Vijay (1498)

realpatidar.com

ગુજરાત, કચ્છ, નિમાડ, માળવાના કેટલાક બન્ધુઓ તો ખબર પુછાવતા હતા, કેટલાક જોવા આવતા હતા અને કેટલાકની જાણમાં તે વાત આવતાં સહકુટુંબ રોવા કુટવા આવ્યાં હતાં. એક તરફ તેમની ઉત્તરક્રીયા અને બીજી તરફ તેમણે જ્ઞાતિસેવાનું અપૂર્ણ રાખેલું કાર્ય અંગત સ્નેહી સંબંધીઓએ શરૂ કરી દીધું છે હવે એ ધર્મ કર્મવીર જ્ઞાતિ ભક્તનાં દર્શન સદાને માટે બંધ થઇ ગયાં છે. અકાળે અવસાન એ શબ્દો જ્યારે જ્યારે અમારો કર્ણ સ્પર્શ કરે છે ત્યારે ત્યારે તેમના ખાસ સહવાસમાં આવેલા દરેકવડીલ, સમવયી કે કનિષ્ટ તમામ નાના મોટાની ચક્ષુઓમાંથી અશ્રુની ધારો છુટે છે. લગભગ તેમના જવાને વીશ દિવસ થઇ જવા છતાં પણ આજે જાણે પોતાના કાર્યમાં મદદ નહી કરનારને અગર ઉંધુ ચતુ કરનારને ઠપકો દેવા હમણાં આવશે અવો ભ્રમ રહ્યા કરે છે. આ વસ્તુસ્થીતીમાં સદ્‍ગત તંત્રીના અવસાનની નોંધ લેવાનો જે કારમો પ્રસંગ અમારે શીરે ખડો થયો છે તેને અસુરે પણ વિતાવ્યા સિવાય છુટકો નહીં હોવાથી રાત્રિ દિવસ એની એ ભ્રમણામાં જે કંઇ બની શકે તે થતું જાય છે. કેટલાક પ્રસંગે હૃદયના સાચા ઉદગારોથી ભરેલા અશ્રુપાતથી છંટાયેલા, દિલાસાથી ભરપુર પત્રો અમારી દૃષ્ટિએ પડે છે, અગર અમારે તેમના વિષે લખવાનું થાય છે ત્યારે અમારાં ગાત્ર શીથિલ બની જાય છે, કાયા કંપે છે અશ્રુપૂર્ણ નયનો મીંચાતાં હૃદય ભરાઇ જવાથી જડશરીર ઓશીંગણુ કે પથારીનો આશ્રય લેછે.

જ્ઞાતિ ઉન્નતિના મુખ્ય સાધનરૂપી આ દશવર્ષના બાળકે તેના ઉત્પાદકની કાર્ય કુશળતાથી જે સેવા બજાવી છે, તેમજ આ બાળક–માસિક–નો જ્ઞાતિ સાથેનો જે ઓત પ્રોત સબંધ સંધાયો છે તેની આવસ્યકતા વિષે ભાગ્યેજ અમારા કોઇ બન્ધુ અજ્ઞાન હશે. જેઓને તેની જરૂર કિંવા કિમત નથી તેની અમને દયા આવે છે, જેમને દરકાર નથી, જાણવું નથી કે જાણ્યા છતાં કંઇ કરવું નથી તેમની તો અમને ખરેખર દયા આવ્યા સિવાય રહેતીજ નથી કારણ તે ન આવે તો તેમનું હીત સાધવાનો આ કર્મયોગ ખરેખર નબળો પડી જાય એવો સદ્‍ગત તંત્રીનો છેલ્લો અનુભવ હતો તે અમારે પણ ફરજ ઉભી છે ત્યાં સુધી રાખવોજ જોઇશે. કોઈ પ્રકારનો ખાનગી સ્વાર્થ કે હીત અમારે સાધવાનું નથી તે વાંચકોને અમે ખુલ્લા દીલથી સ્પષ્ટ કરીએ છીએ, જેને જેને આ પારમાર્થિક કાર્યમાં ભાગ લેવાની જે જે પ્રકારે ઇચ્છા હોય તેમને, તન, મન અને ધનથી તેમજ બીજી દરેક પ્રકારની સહાય કરવા, સદ્‍ગતના મિત્રો કે જેમણે સમાજને, તેમનું અપૂર્ણ કાર્ય હસ્તગત કરવાનું છે તેઓ મદદ કરવા તૈયાર છે, તેમની સેવાની રાહ જોતાજ બેઠા છે. વ્યાજબી રીતે કહી શકાય કે સદ્‍ગતનો આશય સમગ્ર જ્ઞાતિનું હીત કરવાનો હતો એટલે દરેકની ફરજ તેમના અપૂર્ણ કાર્યને પુરૂ કરવા માટે રહેલી છે, આખી જ્ઞાતિ, તેમના આત્મબન્ધુ અને મિત્રોથીજ ભરપુર છે અમે માત્ર તેમના અવસાન વખતે નજીક હતા એટલા પુરતીજ અમારી ફરજ અમે વધારે માનીએ છીએ. બાકી અમારા કરતાં વિદ્વાન, લાગવગવાળા, અને શ્રીમંત વર્ગ વધારે જવાબદાર રહેશે એ અમે કહ્યા સિવાય રહી શકતા નથી. એક દાસની જગ્યા શ્રીમંતો અનેક દાસથી પુરી શકે છે, પરંતુ સદ્‍ગત દાસની શુભેચ્છા, ભાવના, ધૈર્ય, સહનશક્તિ, પવિત્રતા અને અંતઃકરણની લાગણી શ્રીમંતો કે બીજાથી ખરીદી શકાય તેમ નથી, માટે કોણ શ્રીમંત, જમીન જાગીરદાર, વિદ્વાન કે અભણ દરેકે સદ્‍ગતના આ ગુણો પોતામાં લાવી જ્ઞાતિહીતમાં ભાગ લેવાની જરૂર છે એ દરેક બન્ધુ યાદ રાખશે. અસ્તુ.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n15/mode/1up

realpatidar.com

॥ श्री उमिया माता की जय ॥

" श्री निमाड कडवा पाटीदार सभा " के महोत्सव का आमंत्रण.

श्री कडवा कुलमी भाईयों ? आप इस समाचार को सुनकर आवश्य खुश होंगे की " निमाड़ कडवा पाटीदार सभा " का यह दूसरा वार्षिक उत्सव " धार राज्य की " छत्र छायां में गांव सुन्द्रेल में—

मिती फागण वदी १२ और १३ संवत १९७४ सोमवार, मंगळवार याने तारीख ८ और ९ अप्रेल सन् १९१८ इ० ऐसे दो दिन तक होवेगा जिसके सभापति अपनी ज्ञातिके माननीय सज्जन श्री चंदुलालजी मणिलालजी देसाई विरमगांव वाले होवेंगे ।

इस सु आवसर पर कडवा ज्ञाति के सरकारी कार्य कर्ता तथा बहुतसें विद्वान बन्धु गुजरात, कच्छ, काठियावाड, मुंबाई, आदि से पधारेंगे इस सभा में अपने हित्त स्नेही तथा पढने वाले लडकों सहित आप श्री पधारेंगे ।

जी. आइ. पी. रेलवे से आने वालोंने खंडवे से महू का टिकट लेना, बी. बी. सी. आइ. रेलवे से आने वालोंने रतलाम से महू का टिकट लेना चाहिये. महू से " बम्बइ आगरा रोड " के उपर धामनोंद गांव तक मोटार और तांगे चालु है, धामनोंद से सुन्द्रेल केवल ३ माईल है वहाँ सभा की तरफ से गाडियों का प्रबन्ध किया गया है ।

अमारे गुजराती भाईयोको सब इन्तेजाम विरमगाम—" कडवा विजय " ऑफीस के मेनेजर सें मिल जायगा.

भूलका सुधार—" श्री निमाड पाटीदार सभा " के पहले वर्ष की रिपोर्ट के अखेरी पानपर हिसाब छपा है. उसमे छापखाने की भूलसे ३०) रूपये कार्ड, हजार खरेदी छपाई तथा २ हजार रसिद बुक की व्ही. पी. में दिये इस रूपेका अंक ३० यह नहीं छपा जोडके भीतर ३०) का अंकडा लिख देनेसें जोडबाकि बरोबर है पढने वालोने सुधार लेना चाहिये. मंत्री.

मंत्री. श्री निमाड कडवा पाटीदार सभा—सुन्द्रेल.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n16/mode/1up

realpatidar.com

નૂતન વર્ષે નવિન ભાવના.

(લે. ન્હાનુંભાઈ.)

"Do not drudge like a galley Slave, nor do business in such a laborious manner, as if you had a mind to be pitied or wondred at, but desire one thing only to move or halt, as social reason, shall direct you."

Marcus Auralius Antonius.

"વહાણુ ઉપરના ગુલામની માફક મહેનત ઉઠાવી તન તોડી નાંખશો નહિ. અથવા તો કોઇ તમારી દયાખાય, કે વિસ્મય થાય તેમ તમે જાણે ઇચ્છતા હો, તેમ મજુરની સ્થિતિમાં વ્યાપાર ચલાવશો નહિ; પરંતુ તમારી વ્યાવહારિક બુદ્ધિ જે પ્રમાણે કાંઇપણ ફેરફાર કરવા કે અટકાવવા સૂચના કરે તેમ વર્તવા ઈચ્છા રાખજો."

—માર્કસ ઓરેલીઅસ એન્ટોનીઅસ.

ઉપરનું વાક્ય ગ્રીસના પ્રખ્યાત રાજર્ષિ તત્વવેત્તા માર્કસ ઓરેલીઅસના મુખમાંથી આપણે સાંભળીએ છીએ, તેને દેશની અને સમગ્ર સૃષ્ટિના હિતની દાઝ હતી. અથવા એણે તો પોતાનું ઐક્ય કયારનું એ પરમજ્યોતિ સાથે સાંધી લધું હતું. પરંતુ પુરાતન કાળના રાજાઓ "**नराणां च नराधिपम्**"શ્રી ભગવાનના કહેવા પ્રમાણે ઈશ્વરી સ્વરૂપનો કેવો ઉમદા સાક્ષાત્કાર કરાવતા હતા, તેને નમુના રૂપે એ અને એમના જેવા બીજા આજ સુધી મૂકી ગયા છે, એનીજ માત્ર નોંધ લેવાની છે. સાથે સાથે એમ પણ લાગે છે કે રાજાઓ અને રાજપુત્રો સત્યસ્વરૂપે તત્ત્વવેત્તાઓ પણ થઈ શકે છેજ. અથવા આ કેટલી બધી છેટી પણ ઉત્તમ ભાવના; કારણ માત્ર સૃષ્ટિનું કલ્યાણ અનાદિથી શ્રીકૃષ્ણચન્દ્રે આ તેમની વિભૂતિઓના હાથમાં કયારનુએ સોંપ્યું છે, અને તેમના પર આધાર રાખી તેમની વ્હાલી પ્રજા તેમના તરફ ઉંચી આંખે જોઈ રહેતો તેમાં નવાઈ નહિ. વાંચક ! તેં કેટલાંક વર્ષ જોયાં હશે મેં અમુક વર્ષ જોયાં છે કદાચ તારાથી ઓછાં કે વત્તાં જોયાં હશે, પણ એક પછી એક વર્ષ વીત્યેજ જાય છે, અવનવા અનુભવો આવે જાય છે. સંસાર રૂપી નૌકા હાલતી ડોલતીજ તરવાની અને તરે છે. કેટલીક સુખરૂપ કીનારે પહોંચે છે ત્યારે કેટલીક અકાળેજ જળશયન કરી જાય છે. પરંતુ તેને કેમ સ્થિર કરવી, તેના આશ્રીત મુસાફરને કેમ હેરાનગતી ઓછી પડે તે સાચવવા શોધવા અત્યાર સુધીના નાવિકોએ અથાગ પ્રયાસ ઉઠાવ્યો છે અને દરેક વર્ષની શરૂઆતમાં આપણે પણ આપણાં દુઃખ કેમ નીવારણ થાય-કારણ આપણી બાબતમાં દુઃખ પહેલાં નીવારવાનાં છે અને સુખ કેમ પ્રાપ્ત થાય તે વિશે વિચાર કરી કર્તવ્યની લીંટી આંકીએતો ઘણું સારૂં.

આપણાં દુઃખ કયાં છે તે વાંચકની ધ્યાન બહાર નથી. તે કયા કારણોથી છે તે પણ કેટલેક અંશે હવે તેને અજ્ઞાત રહ્યું નથી. કદાચ મતભેદ હશે પણ તે અહિં શોધવાનું આપણું કર્તવ્ય નથી. માત્ર ઉપરોક્ત ગ્રીક રાજર્ષિના કથનનું દોહન કરી સાર શોધી કાઢી કર્તવ્યનો માર્ગ બતાવવા આ કંઈક ક્ષુદ્ર પ્રયાસ છે, તે દોષને પાત્ર છેજ અને ક્ષમ્ય પણ એટલોજ છે.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n17/mode/1up

realpatidar.com

ગ્રીક ભાષામાંથી અંગ્રેજીમાં તરજુમો કરનારે, " આંખો મીંચી કામ કરી તુટી જનારને "—'Galley Slave'— વહાણ ઉપરનો ગુલામ એવું અંગ્રેજી ભાષામાં પ્રચલિત ઇડીઅમ શોધી કાઢયું છે એટલે કે સખતમાં સખત મજુરી વહાણ ઉપરના ગુલામગીરી કરનારને પડે છે તેની માફક તમો મજુરી ઉઠાવશો નહિ, આમ કહેવામાં એમનો એ આશય છે કે જીવન એ કાંઈ નજીવી ચીજ નથી, સવારથી સાંજ અને સાંજથી સવાર માત્ર થોડાક આરામના કલાક–અરે આરામ તે વળી કયે દહાડે હોય છે !—બાદ કરતાં, શરીર ઉપર જાણે વેર હોય તેમ આપણા જેવાજ અન્ય આપણા હિતસ્વી ગૃહસ્થો ખાતર તેમની સેવા ચાકરી ઉઠાવી મરણને, નજીક પકડી લાવવા કૈં ઇશ્વરે આપણને જન્મ આપ્યો નથી. પણ ઘણી ઘણી ઉમદા ચીજો, ઉમદા આચાર વિચારો, ઉચ્ચ પ્રકારની સ્થિતિ આપણે સારૂ તે મહાન દયાળુએ નીર્મિ છે અને તેના ભોગવટા ઉપર આપણો સંપૂર્ણ હક્ક છે, અને આપણે તે પ્રાપ્ત કરીએ એ ભાવના સિદ્ધ થવી એજ ઉપર્યુક્તનો આશય છે. હવે આપણે તપાસીએ આપણામાંના કેટલા Galley slaves–ગુલામો છે ? આની તપાસ આપણે છુટથી કરીએ તો આપણા રાજપુરૂષો આપણને આપણા હિત વિરૂદ્ધ વર્તન કરતા કહેશે. આપણે પણ તેમજ કરો. પ્રશ્નનો જવાબ તમને જોઇએ તો ગુલામોના ધુરંધર મહાત્મા ગાંધીજી પાસે જાઓ, કારણ એમણે આપણા દેશ ભાઈઓ વિશે ગુલામો કરતાં પણ ચઢતી (!) પંક્તિ શોધી કાઢી છે. આપણે આ ગુલામગીરી ઘણીવખત કરી છે, હવે એ કરવી નથી. બાપદાદાની જીંદગી તાઢ, તડકા, વર્ષાદ વેઠી, પુરી થઇ ગઈ, અને આપણે પણ નશીબમાં તે લખાવી લાવ્યા છીએ એમ સમજી ઘણો વખત ખેતરમાં રાત્રિ દિવસ ગાળ્યા, પણ સિદ્ધિ મળી તે ઉઘાડી છે. છેલ્લાં એક બે વર્ષ બાદ કરતાં મહેનત કરી કરી તુટી જવા છતાં પણ માંડ-માંડ હાથથી મોંસુધી (From hand to mouth.) અનાજ પહોંચ્યું હશે, કે લેણદાર વાણીઆના ત્રાસમાંથી છુટયા હોઈશું, કે માંડ કળવાળીને જપવા દિવસ જોયો હશે, આ સઘળું હોવા છતાં કહેવાય ત્યારે તો ઉત્તમ ખેતી ! કણબી પાછળ કરોડ ! ચોક્કસ આ જ-માનામાં પાછળ કરોડ દુઃખ તો ચાલ્યાં આવે છે ! આને ગુલામગીરી તો કહેવાયજ નહિ, કારણ આપણને હિણપત લાગે. તો શું આપણે ખેડુત મટી જઈશું ? ના, ખેતી અને મ-જાની વાડી—ખેતીવાડી—મૂકી દેવા મારો આગ્રહ હોયજ નહિ, પણ આપણી જમીનદારો (Lords) ની આ સ્થિતિ કેમ તે તો જેને પુછવાનું છે તેને પુછો. કે પછી ખેડુતોએ બીજા શ્રેષ્ટ-વર્ગો સારૂ આત્મભોગ આપેજ જવો.

હવે બીજા ભાગમાં તે શું કહે છે. મજુરની સ્થિતિમાં વ્યાપાર ચલાવશો નહિ; જાણે તમારી ઇચ્છા હોય કે કોઈ આપણી દયાખાય, અને નવાઈ પામે. આ કથન આપણને હિન્દવાસીઓને જેટલું લાગુ પડે છે તેટલું અન્ય દેશના કોઇ પણ મનુષ્યને ભાગ્યેજ લાગુ પડતું હશે. અન્ય કોઇ આપણા વ્યાપારની કે વ્યાપારીઓની દયાખાય કે વિસ્મય પામે તેમાં તો હવે નવાઇ રહીજ નથી. કારણ પરદેશી હિતૈષિઓ સરહેન્રીકોટન અને સર વિલિઅમ વેડર્બર્ન જેવા તો હિન્દનાં આંસુંજ લોનારા છે, અને આંસું ઢાળવાં એ હિન્દને ભાગ્ય છે. તો પછી આપણો વ્યાપાર રોજગાર મજુરની સ્થિતિ કરતાં કેટલો સારો ચાલે છે તે અજાણ્યું રહેતું નથી; અને તેને સારૂ સર કરીમભાઇની જુબાનીઓ સાક્ષી પૂરે છે. ધન્યભાગ્ય હિન્દનાં અને કમભાગ્ય સૃષ્ટિનાં કે યુરોપિય વિગ્રહ સળગ્યો અને હિન્દને પોતાની તાની

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n18/mode/1up

realpatidar.com

બ્હેન બ્રિટીશ સલ્તનતને પોતાની સત્યતા અને જવાબદારીની પ્રતિતિ આપવાની ઉત્તમ તક મળી. અમારા વ્યાપારીઓએ પણ એનોજ લાભ લીધો, નહિતો તો મજુર કરતાં તેઓ કાંઈ વધારે સારા ગણી શકાય નહિ. કારણ હિન્દનો વ્યાપાર હિન્દ બહારના વ્યાપારીઓને હાથ છે તે અજાણ્યું નથી. તો પછી આપણા વ્યાપારીઓએ આ ધોરણ લાંબો વખત ટકાવવાનું નથી, એમ માર્કસ ઑરેલીઅસ કહે છે.

પાછળનો ભાગ આપણુને સઘળાને સામાજીક જીવન ગાળનારાઓને ઘણો અગત્યનો એમણે કહ્યો છે. તમારી વ્યાવહારિક બુદ્ધિ–Social reason–કેટલીક બાબતો ચલાવવા અને અટકાવવા તમને સૂચવશે અને તેને આચારમાં મૂકવા તમે ખાસ ઇચ્છા રાખશો. બીજી કાંઇ જરૂર રહેતી નથી. આપણે સમાજમાં રહેનારા છીએ, સોસાયટી અથવા ગૃહ કે જન સમાજ આપણાથી દૂર થઈ શકે તેમ નથી. અને તેના બંધારણનો અભ્યાસ કરી તેને અનુસરવા વખતે વખતે જે આપણુને આચારમાં મૂકવા પ્રેરણા કરે છે, તે બુદ્ધિ, એ અગત્યની શક્તિ છે; અને તેના દોરવા પ્રમાણે સૃષ્ટિના અનેક નિયમોનું આપણે તોલ આંકવાનું છે. આ વ્યાવહારિક બુદ્ધિથી આપણે વિખુટા પડવાનું નથી. આપણા કેટલાક જ્ઞાન અને વયોવૃદ્ધ વડીલો આપણા જેવા અર્ધદગ્ધ નીશાળીઆઓ ઉપર મુખ્ય આક્ષેપ મૂકે છે તે પણ એજ છે કે "તમને વ્યવહારૂ જ્ઞાન નથી." આનું પ્રત્યુત્તર આપવાનું આ સ્થાન નથી. અમને તે ગ્રાહ્ય છે, કારણ કર્તવ્ય પરાયણતા, ગૃહસમાજ અને તેમજ જનસમાજ Society ઉત્તમ પ્રકારે કેમ બંધાય, સર્વનો આર્થિક વ્યવહાર કેમ ચાલે, તેમજ નીતિ અને ધર્મથી ઐક્ય કેમ સાધી શકાય, તે ઉત્તમ રીતે આ આપણી વ્યવહારૂ બુદ્ધિ બતાવશે અને તેના બતાવવા પ્રમાણે કેટલીક આડખીલો પણ વચ્ચે આવતારીજ. ને તેને જડમૂળથી ઉખેડી નાંખવા એ મહાન્ રાજપુરૂષ કહે છે. જેને અટકાવવાની જરૂર જણાય એને એક ક્ષણ પણ ચાલવા દેશો નહિ. તમારા બળ અને બુદ્ધિમાં સંપૂર્ણ શ્રદ્ધા રાખો. અન્યાય પ્રર્વતતો જોવો એ મહા પાપમાંથી તમો કેમ એકદમ ઉગરો અને ઈશ્વરની સમીપ જવાનું ભાથુ કેમ ઝટ બાંધો તેની એ રાજજ્ઞ સુચના કરે છે. જ્ઞાતિમાં કે સમાજમાં કે રાજ્યપ્રકરણમાં ચાલતા આવતા અનેક સડાઓ સુધારવા અમે અમારાં શસ્ત્રો તૈયાર કરી આવ્યા છીએ, અને તે ચલાવવા એમાં અમે અમારો ધર્મ સમજીએ છીએ. વિક્રમ સંવત ૧૯૭૪ નું વર્ષ બેસી ચૂકયું છે. એણે જુદી જુદી દેશાઓમાં જન સમાજની પ્રવૃત્તિઓ બતાવી છે. દેશ સુધારકો રાજ્યક્રિય સુધારાના કઠીણ કાર્યમાં ગુંથાએલા છે, જ્ઞાતિ સુધારકોએ અજ્ઞ બંધુઓને સચેત કરી આંખેથી અંધારી છોડવી, સુન્દરવનની મધુરલીલા દેખાડવાની છે, વચમાં તેમના જેવાજ મોટાભાઇઓ તેમને તેમ કરતાં અટકાવશે કારણ પોતાનો અધિકાર જોખમમાં આવી જાય છે; પણ તેમણે જાણવું જોઇએ કે તેમની સત્તાની છુરીઆની તલવાર કયારની તેમના સત્સંગી ગુરૂઓએ ભાંગી નાંખી છે અને હવે તે મહાપુરૂષોએ પોતાનાં પગલાં કયારનાંએ પાછાં લેવા માંડયા છે એ તેમની તથા આપણી ઉન્નતિનું શુભચિહ્ન છે.

આપણી સામાજીક સ્થિતિ સુધારવા સિવાય આપણુને સુખની ઝાંખી થશેજ નહિ, એમ મારૂં માનવું છે. દુનીઆનો મોટો ભાગ આગળ વધ્યો છે અને વધે છે. અન્ય જ્ઞાતીઓ દિનપ્રતિદિન પોતાની પ્રગતિ કરવા તરફજ રહી છે. તેમના વ્યવહારનો અભ્યાસ કરી, તેમના સુખ દુઃખની તુલના કરી આપણુને ઘણું જાણવાનું મળે

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n19/mode/1up

realpatidar.com

તેમ છે. માત્ર એથી આપણે અટકશું નહિ. આપણને ખાત્રી છે કે આપણા કઢંગા રિવાજોને હવે સદાને માટે આપણે તિલાંજલિ આપવા તૈયાર થયા છીએ. આપણને હિતકર્તા ફેરફાર અને પ્રથાઓથી આપણે તેમની જગા પુરવાની છે. સાથે સાથે એ પણ ધ્યાનમાં રાખશું કે આ ફેરફારો કે નવી પ્રથાઓ અમને હમેશને સારૂ, ચિરંજીવ, કબુલ છેજ નહિં, અને તેને પણ જમાનાને માન આપી ફેરવવી પડે તો તેમાં અમે કાંઈ સૃષ્ટિથી જુદું કરતા નથી. ત્યારે હવે આપણી પ્રગતિ, ખેડુતભાઈઓને એકમેકને તેઓનાં કાર્યમાં કેવી રીતે ઉપયોગી થઈ પડીએ, એકએકની આર્થિક તેમજ સાંસારિક ઉપાધિઓ ટાળવા કેમ મદદગાર થઈ શકીએ; આપણી ખેતી નવી પદ્ધતિ અનુસાર ઉત્તમ પ્રકારના પાક કેમ ઝટ પેદા કરી આપે, વગેરેનો વિચાર કરવામાં સમાએલી છે. અત્રે ખેડુતોની મુશ્કેલીઓ અને તેમની નવી પદ્ધતિ ઉપરની અરૂચિની કેટલાક યાદ આપશે તે મારે કબુલ છે. પણ સાથે સાથે હિન્દની પ્રગતિના ભાવિમાં આપણે હિંડતાજ રહેવાનું છે. અને યુરોપ અમેરીકાની ખેતીજ અને બલ્કે તેથી ઘણી સારી ખેતીવાડીનું પ્રદર્શન આપણા દેશમાં કરવાનું પણ, આપણાજ માંથે છે, અને તેમાંથી કોઈ કાળે મુક્ત થવાશે નહિં. તો પછી શરૂઆત કરો અત્યારથી, વિટંબણાઓ તમારા વડીલોને સંભળાવો, સમજાવો અને એકે અવાજે આ નવી દિશામાં પ્રયાણ કરો.

આપણા બાળકોને યોગ્ય શિક્ષણ આપી તેમના જીવનને અનેરી ભાવનાઓની મોંઘી લ્હાણ લેવા દો. મનુષ્ય જન્મની સાર્થકતા અન્ય બંધુઓના દુઃખ ફીટાડવામાં છે તો તેને માટે તમારા પુત્રપુત્રીઓને આત્મભોગના અમુલા પાઠ નાનપણથી શિખવાડો, કે વખત આવતાં ભારતભૂમિ અનેક વીરોને ઉત્પન્ન કરી, તેનાં ઉજ્વળ યશશાર્યને યોગરદમ બતાવી આપે. આ મોંઘી લ્હાણ આપણે ભાગ આવશેજ અને તેથીજ કર્મયોગમાં પ્રવેશ કરો. કર્તવ્યપરાયણતામાં જીંદગીનો મોક્ષ સમાએલો છે. અલ્પ સમય પણ સેવેલો કર્મયોગ પરમ આનંદનું ધામ છે, એમાંજ સર્વે સિદ્ધિઓ મળી આવે છે. આશા અને તૃષ્ણાની દિશાઓ ઉન્નત થાય છે, કે કર્મયોગીઓ પોતેજ આશાની ઉપરની કોટીમાં હોવાથી, ઉત્તમજીવનનું દૃષ્ટાંત મૂકી જાય છે.

માર્કસ ઓરેલીઅસના કથનનું મેં મારી બુદ્ધિ પ્રમાણે તારતમ્ય કાઢ્યું છે. કથન બે હજાર વર્ષ પૂર્વનું છે છતાં સૃષ્ટિના કોઈ પણ જનસમાજને આજ પણ લાગુ પડે છે, તેજ તેનું સનાતન સત્ય છે. સત્યની શોધ માત્રજ પવિત્ર આશય છે. નવિન વર્ષે કંઈક નવું સાંભળવામાં આવે, વિચારવામાં આવે, છતાં આચારમાં મૂકવાનું ન આવે, તો એ સાંભળવા વિચારવામાંજ કંઈ માલ નથી. અડગ હિંમત રાખી, સત્ય અને પવિત્રતાની છાંયા નીચે કોઈપણ દિશામાં પ્રયાણ કરવા અમારે સદા તત્પરજ રહેવાનું છે. અને ભાગ્યદેવીની વિજયમાળા પણ કર્મયોગીઓનાજ ગળામાં શોભાનારી છે. કેવળ આશામય ભાવિમાં નિરાશાના ચિહ્નો છુપાતાં જાય છે. અને પ્રભુની ઈશ્વરી શક્તિ આપણને અનુકુળ છે તે સાચુંજ છે. માત્ર **मा ते संगोऽस्त्वकर्मणि ॥ गीता ॥** કર્મનો કદાપિ ત્યાગ કરીશ નહિં.

ૐ.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n20/mode/1up

1918-01, 02 & 03 -Kadva Vijay (1498)

realpatidar.com

પાટીદારે જમાડેલી નાત.

અસારવાના કડવા પાટીદાર પા. શંકરભાઇ ફત્તેસિંહે અમદાવાદ શહેર અને તેને ફરતા પરાંના †ગામોના તમામ કડવા, લેઊવા અને વડનગરા કણબી ભાઇઓને એક દિવસ જમણ આપ્યું હતું જેમાં આશરે ત્રીશ હજાર રૂપિઆનો ખર્ચ થવાનું સંભળાય છે. ભાઇ શંકરદાસ શેરની દલાલી કરે છે તેમની ઉંમર આશરે ૫૦—૫૫ વર્ષની હશે. પોતાને કંઇ સંતાન નહીં હોવાથી જીંદગી પર્યંતની કમાણીથી પ્રાપ્ત થયેલી મીલ્કતનો ઉપયોગ જ્ઞાતિ ભાઇઓને જમણ આપવામાં કર્યો હોય તેમ સમજાય છે. મરનારની ઉત્તરક્રિયા નિમીત્તે થતા પ્રેત ભોજન કરતાં આ જ્ઞાતિભોજન જુદા પ્રકારનું ગણાય છે. કેટલાંક વર્ષો પહેલાં ગૃહસ્થો તરફથી નામના કરવાની ખાતર આ પ્રકારનાં ભોજનો કરવામાં આવતાં હતાં. શંકરભાઇ પોતાના પૈસાનો પાછળથી ગેર ઉપયોગ ન થાય તે ઇરાદે સમસ્ત જ્ઞાતિ બંધુઓને એક દિવસ જમાડી પોતાની મીલ્કત સાચવવાની ઉપાધિમાંથી કેટલેક અંશે મુક્ત થયા છે. (૧) ગૃહસ્થ તરિકે અંતરની ઉલટથી જ્ઞાતિને જમણ આપવું; (૨) કીર્તિ કે નામનાની ખાતર નાત જમાડવી; (૩) અને જીંદગી પર્યંતની કમાણીનો એક સામટો સન્માર્ગે વ્યય કરવો; આ ત્રણ પ્રકાર પૈકી કયા પ્રકારના આશયથી શંકરભાઇએ ત્રીશ હજારની રકમ ખર્ચી છે તે અમે જાણતા નથી. પરંતુ તે સાથે અસારવામાં અનાથાશ્રમ જેવું પણ કંઇક કરવાનો તેમનો વિચાર હોય એમ અમારા જાણવામાં આવ્યું છે. જ્ઞાતિના અનાથ બંધુઓ માટે પટેલ શંકરભાઇને આ વિચાર ઉદ્દભવ્યો હોય તો અમે તેમને અંતઃકરણથી ધન્યવાદ આપીએ છીએ. એકજ રાતનું વાળુ સાધનસંપન્ન માણસોને આપવું તેના કરતાં સાધન વગરના નિરાધારોને આશ્રય મળે તે માર્ગે પૈસાનો વ્યય કરી જવો એ નામના કંઈ ઓછી નથી, સહસ્રગણા પુણ્યને આપવા વાળી છે.

અમદાવાદની જ્ઞાતિમાં ૧૦ પટેલ અને ૭ શેઠ છે. લગ્નગાળો આવે ત્યારે તેમના વારા બદલાય છે. જ્ઞાતિનું શેઠ કુટુંબ કેટલેક અંશે શેઠાઇને લાયક છે, પટેલોમાં કેટલા અંશે લાયકાત છે તે સાથે હમણાં આપણે કંઇ સંબંધ નથી. હાલમાં એક ઇશ્વરભાઇ નામના છોકરાનો પટલાઇનો વારો ચાલે છે, તેની વતી-ભગવાનના ઘેરથી હક્ક લખાવી લાવ્યા હોય તે પ્રમાણે બે ચાર માણસો આ છોકરાના નામે જરૂર હોય ત્યાં તેને આગળ કરી પટલાઈ દાખવે છે. પટેલ શંકરભાઈ જ્ઞાતિભોજનનો લ્હાવો લેતાં આ ઉછીતા આવેલા પટેલોના ભોગ થઇ પડયા છે એ જાણી અમે દીલગીર છીએ. પરંતુ—**નીચું નાક ને ઉંચું પેટ**—જે લગ્નગાળામાં થાય છે એવો પ્રસંગ એમના આંગણે ટાંણુ ઉજવતાં બન્યો છે તે ખાતર ખરેખર તેમને માન્ય ઘટે છે. એક વિશેષ દીલગીર થવા જેવો પ્રસંગ બન્યો છે કે નાતના દિવસે જોઇએ તે કરતાં વધારે લાડુ થવાથી, બીજે દિવસે અસારવા ગામ અને બહારથી આવેલા મેમાનોને જમવાનું હતું. તેમાં પણ લાડુ બંધ બેઠો નહીં. એટલે શંકરભાઇએ

---

* કોચરબ, માદલપુર, મેંઠાખળી, ઉસ્માપર, નવરંગપુરા, નારણપુરા, જુનુ અને નવું વાડજ અમદાવાદ શહેર નરોડા, હાંસોલ, જહાંગીપર, હરીપર, અસારવા, ગોમતીપુર. સરસપુર, રખીઆલ.

realpatidar.com

realpatidar.com

ત્રીજે દિવસે અમદાવાદનો વહેવાર-ચોસઠીઆનો વરો-કરી લાડુ બંધ બેસાડવાનો માર્ગ કદાચ લીધો હશે. આઠીઆ ચોસઠીઆના આ અમદાવાદી વરામાં અગાઉથી જાણે સંકેત કરી રાખ્યો હોય તે પ્રમાણે માંથા તુટ તકરાર થઈ, જમવાનુ, અને પત્રાળાં ઠેકાણે રહ્યાં, લોકો જીવ લઇને ભાગી ગયા.

શંકરભાઇને અમારે કહેવું જોઇએ કે પાડાના વાંકે પખાલીને ડામ દેવાય નહીં. કદાચ આપે ઉઠાવેલા આ મહાન્ પરિશ્રમમાં જ્ઞાતિબંધુઓ તરફ અભાવ આવી ગયો હોય તો તે સારાસાર નહીં સમજવાનું પરિણામ છે. પરંતુ અનાથ બન્ધુઓ અગર જ્ઞાતિ ઉન્નતિની કોઇ સંસ્થાઓ માટે આપે કંઈક ધર્માદા કે બક્ષીસ આપવાની યોજના ઘડી હોય તો તે કાયમ રાખી ઠેઠનું સાચુ ભાતુ પણ બાંધી લેશો. અસ્તુ.

M.

श्रीयुत पुरुषोत्तम लल्लुभाइ तंत्री कडवा विजय विरमगाँव (गुजरात) की

मृत्युपर शोक.

गजल.

पुरुषार्थि बन्धु पुरुषोत्तम, जी जला गये हैं ।
कडवा समाज सूनी, करके सूना गये हैं ॥ १ ॥
हा ! फट रहा कलेजा, धीरज को कैसे धारे ॥
दुःख दर्द के गढेमें, हमको गिरा गये हैं ॥ २ ॥
सोई पडी थी जाती, गफलत की नींदमें सब ॥
उसको जगाके बन्धू, कहाँ को चले गये हैं ॥ ३ ॥
गुजरात मे था बोया, जात्योन्नति का तरुवर ॥
मालव निमाडमें फल, उसका चखा गये हैं ॥ ४ ॥
सामर्थ्य थी ये किसकी, हल चल मचावे इतनी ॥
कडवा सभा बना के, अमृत पिला गये हैं ॥ ५ ॥
इच्छा जो आपको थी, कीने न दी प्रभू ने ॥
अध बीच डाल नैया, गोते खिला गये हैं ॥ ६ ॥
निज स्वार्थ छोड करके, तन मन से कीन्ही सेवा ॥
हमको आभारी करके, ऋणी बना गये हैं ॥ ७ ॥
उपकार इनके शंकर, हम कैसे भूल जावें ॥
जो जाति के लिये निज, तन मन जला गये हैं ॥ ८ ॥

रामचन्द्र व्यास. कडवा सभा संचालक, कसरावाद.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n22/mode/1up

realpatidar.com

સદ્‌ગત તંત્રી પુરૂષોત્તમદાસના મરણનો

શોક પ્રદર્શિત કરવા મળેલી સભાઓ અને દિલાસાના પત્રોનો સારાંશ.

થા. તા. ૧૪-૩-૧૮

"શેરથાના પાટીદારોની આ સભા વીરમગામવાળા જ્ઞાતિહિતચિંતક રા. રા. પુરૂષોત્તમદાસ લલ્લુભાઈ તંત્રીના ખેદજનક અવસાન માટે પોતાનો અત્યંત શોક જાહેર કરે છે, આ સભાનુ માનવું છે કે સદ્‌ગતના જેવા જ્ઞાતિસેવક અત્યારે કોઈ નથી અને તેમની ખોટ ન પુરી શકાય તેવી છે. આ સભાની પ્રભુ પ્રત્યે પ્રાર્થના છે કે તેમના આત્માને શાંતિ આપો અને અકાળે પડેલો આ અણધાર્યો અસહ્ય ઘા સહન કરવાનું ધૈર્ય તેમનાં દુઃખી પત્ની, પુત્ર તથા મિત્રોને પ્રભુ આપો."

રણછોડદાસ જીવણદાસ પટેલ.
સભાના પ્રમુખ.

વિરમગામ તા. ૧૫-૩-૧૮

શ્રી વિરમગામ જ્ઞાતિના સભ્ય ગૃહસ્થો તથા શુભેચ્છક સમાજના વ્યવસ્થાપકો અને મેનેજરો તથા હિતવર્ધક મંડળના તથા યુવક મંડળના સભ્યોની આ સભા આજરોજ કુમારશ્રી લાલસિંહજીભાઈના પ્રમુખપણા નીચે એકત્ર થઈ ઠરાવ કરે છે કેઃ—

ઠરાવ—"સુપ્રસિદ્ધ જ્ઞાતિસેવક પુરૂષોત્તમદાસ લલ્લુભાઈ કડવાવિજયના તંત્રી અને શ્રી કડવા પાટીદાર શુભેચ્છક સમાજના સેક્રેટરી તથા શ્રી કડવાપાટીદાર હિતવર્ધક મંડળના સંચાલક અને હોમરૂલલીગના જોઈન્ટ સેક્રેટરી ના યુવાવસ્થામાં થએલા અતિ શોકજનક મૃત્યુ માટે આ સભા પોતાના હૃદયની અત્યંત દિલગીરી જાહેર કરે છે અને મર્હુમના કુટુંબ પ્રત્યે અંતઃકરણની દિલસોજી જાહેર કરી તેમના આત્માને ઈશ્વર શાંતિ આપે તેવી ઈશ્વર પ્રત્યે પ્રાર્થના કરે છે."

હૂ ઠરાવની નકલ સદ્‌ગતના કુટુંબ તથા જાહેર વર્તમાનપત્રોમાં મોકલી આપવા જરૂર હોવાથી તે મોકલી આપવાનો ઠરાવ કરવામાં આવે છે.

કુમાર શ્રી લલસિંહજી રાયસિંહજી.
પ્રેસીડેંટ.

કચ્છી ભાઇઓની સભા.

સ્વર્ગસ્થ કડવા વિજયના આદ્ય તંત્રી અને કડવાપાટીદાર સુભેચ્છક સમાજના સેક્રેટરી રા. રા. પુરૂષોત્તમદાસ લલુભાઈ વીરમગામવાળાના સ્વર્ગવાસ માટે, દીલગીરી દર્શાવવા કચ્છના કડવા પાટીદાર બન્ધુઓની એક જાહેર સભા તા. ૧૮-૩-૧૯૧૮ ના દીવસે, શેઠ હરજી ગોવિંદજીની ઘાટકુપરની વાડીમાં મળી હતી. સભાના પ્રમુખપદે રા. રા. રામજીભાઇ જેઠાભાઇ કચ્છ ગઢશીશાવાળા બીરાજ્યા હતા.

શરૂઆતમાં રામજીભાઇએ મર્હુમ પુરૂષોત્તમભાઈ એક જ્ઞાતી ચુસ્ત ભક્ત હતા વગેરે

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n23/mode/1up

realpatidar.com

કહ્યા પછી તેમની સેવાની પીછાણ કરાવી નીચલો ઠરાવ સભા સમક્ષ રજુ કીધો હતો. અને તે સભાએ સ્વર્ગસ્થના માનની ખાતર ઉભા થઇને પસાર કર્યો હતો.

ઠરાવ.

"કડવા પાટીદાર જ્ઞાતીમાં પ્રખ્યાત થયેલા જ્ઞાતિભક્ત, ક્ષત્રીયવીર, નરરત્ન ભાઇ પુરૂષોત્તમદાસ લલુભાઈના સ્વર્ગવાસથી કડવા પાટીદાર જ્ઞાતીને તેમજ તેમના કુટંબને ભારે અને ન પુરી શકાય તેવી ખોટ પડી છે તે માટે કચ્છી બન્ધુઓની આ સભા પોતાના સાચા હૃદયની લાગણીથી દીલગીરી પ્રદર્શીત કરે છે, અને મર્હુમના કુટંબ પ્રત્યે પોતાની અંતઃકરણપૂર્વકની દિલસોજી જાહેર કરે છે."

ત્યારબાદ ભાઈ નારાયણજી રામજીભાઈ મીસ્ત્રીએ મર્હુમના ગુણગાનનું વિશેષ વર્ણન કરી કેટલીક જાણવાજોગ બાબતો સભાનું નીચે પ્રમાણે ધ્યાન ખેંચ્યુ હતું.—

મારા પ્રીયસ્નેહી મીત્ર, ભાઇ પુરૂષોતમદાસભાઈના સ્વર્ગવાસથી આખી કડવા પાટીદાર જ્ઞાતીને જે ખોટ ગઈ છે તે કોઈ રીતે પુરી શકાય નહીં તેવી છે. આપ બન્ધુઓના કરતાં હું તેમનો ઘણોજ નીકટનો સંબંધી હતો એટલે તેમના વિષે હું મારા અનુભવથી કહું છું કે એમનું પવીત્ર જીવન અને જ્ઞાતીભક્તી એક શુદ્ધ ક્ષત્રીયવીરને શોભાવે તેવા દરેક સદ્ગુણોથી ભરેલી હતી. જ્ઞાતીમાં સુધારાનું બીજ રોપનાર, "કડવા વિજય" માસિક કાઢી જ્ઞાતિ ઉપર અનેક ઉપકાર કરનાર, કડવા પાટીદાર શુભેચ્છક સમાજ સ્થાપી જ્ઞાતિની ઉન્નતી કરનાર, તેજ વીર પુરૂષ મુખ્ય હતા. બન્ધુઓ ! ગુજરાત દેશના પાટીદાર બન્ધુઓ પ્રત્યે તેમનો ભક્તીભાવ હતો, એટલુંજ નહીં પરંતુ કચ્છ, કાઠીયાવાડ, નિમાડ અને માળવાના પ્રદેશમાં વસ્તા આપણા પાટીદાર બન્ધુઓના ઉપર પણ તેમણે અનહદ ઉપકારો કર્યા છે. બીજા દેશો તરફની વાત હું આ વખતે પડતી મુકી આપણા કચ્છ દેશના પાટીદાર બન્ધુઓ પ્રત્યે તેઓએ બજાવેલી સેવાની હું થોડી આપને યાદ આપું છું. મર્હુમે, અનેક વીટંબણા અને મુશકેલીઓ સહી "કૂર્મી ક્ષત્રીય ઉત્પત્તિ અને ઇતિહાસ" નામના પોતાના પુસ્તકમાં 'કચ્છના કણબીઓનો વીસ્તાર' એ પ્રકરણ લખી, તે કચ્છી પાટીદાર બન્ધુઓ—જે પોતાનું અસલ સ્થાન ગુજરાત વિગેરેને ભુલી ગયા હતા એટલુંજ નહીં પણ આપણા વડીલોના ચારીત્રને પણ જાણતા નહોતા તે બહાર પાડી, આપણા ઉપર મહાન ઉપકાર કર્યો છે, તે કોઈ રીતે ભુલી શકાય તેવો નથી. કચ્છના પાટીદાર બન્ધુઓ કેળવણીના અભાવે, આપણા જ્ઞાતિ બન્ધુઓના એટલે આપણા પૂર્વજોના ઇતિહાસથી તદન અજાણ હતા તે મર્હુમના લખેલા ઇતિહાસથી, દીવ્ય ચક્ષુઓ પ્રાપ્ત થતાં આપણા કચ્છનો ઇતીહાસ જાણી શકયાથી આપણને આનંદ થાય છે. ભાઇઓ એ ઉપકાર મરહુમે જેવો તેવો કર્યો નથી. એમનો ઉપકાર કે બદલો વાળવા આપણે સામર્થ્યવાન નથી.

મી. પુરૂષોતમદાસભાઇએ જ્ઞાતિ ઉન્નતી અર્થે પોતાનું આખું જીવન જ્ઞાતિ સેવામાં અર્પણ કર્યું હતું, એવા વીરનરનું ચારીત્ર હું આ પળે કહી શકવા શક્તીવાન નથી. તેઓની વાણીની મીઠાસ, ભાષણ કરવાની છટા, માણસોના મનને આકર્ષણ કરતી હતી એટલુંજ નહીં પણ તેની કવીતા કરવાની શકતી પણ અલૌકીક હતી.

બન્ધુઓ ! તેમના છેલ્લા શબ્દો આપને કહેવા હું આપની સમક્ષ હાજર થયો છું અને તેના ઉપર આપનું ખાસ લક્ષ ખેંચું છું, દાસભાઇના મૃત્યુ વખતે આ સેવક ત્યાં

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n24/mode/1up

realpatidar.com

હાજર હતો, પ્રભુની ઈચ્છાને આધીન થઈ મૃત્યુનો સ્વીકાર કરતા પહેલાં પોતાના મિત્રોને એક વાત તેમણે કરી હતી, અને એ વાત એ હતી કે, તેમને કચ્છ દેશમાં આવી પોતાના જ્ઞાતિ બન્ધુઓનાં દર્શન કરવા અને યથાશક્તી પોતાની વિદ્વતાનો લાભ કચ્છના પાટીદાર બન્ધુઓને આપવા આતુર ઈચ્છા હતી. પરંતુ આપણા કચ્છના પાટીદાર બન્ધુઓના કમભાગ્યે મર્હુમના વિચારો આશામાં રહી ગયા અને તેઓ સીધા સ્વર્ગમાં અનેક સ્નેહીઓ અને કુટંબીઓને રોતા કકળતા મુંકી ચાલ્યા ગયા છે. આપણા દેશના બન્ધુઓ તરફ તેમની માયાળુ મમતા અને હૃદયની શુદ્ધ લાગણી યાદ આવતાં મારૂં હૃદય ભરાઈ જાય છે અને હું જોઈ શકું છું કે આપ બન્ધુઓની આંખમાં પણ અશ્રુઓ આવી ગયાં છે. ભાઈઓ આંખમાં અશ્રુઓ લાવી શોક કરે કંઇ વળનાર નથી. જો આપ ખરેખરા પુરૂષોત્તમદાસભાઇના માટે દીલગીર હો તો આજેજ આ પળે તમે ભીષ્મ પ્રતીજ્ઞા કરો કે તેમની મરણ વખતની કચ્છ જ્ઞાતિની ઉન્નતી અર્થેની જે આશાઓ અધુરી રહી છે તે તમેજ પુરી કરશો. મર્હુમનું આપણા માથે રૂણ છે, અને તે રૂણ જ્ઞાતીસેવા કરી અદા કરો, જેથી તેમનો આત્મા સ્વર્ગમાં પણ આનંદ અને સંતોષ માનશે.

ત્યાર બાદ ભાઇ રતનશી કરશન રાજપુરવાળાએ મર્હુમના ઉતમ ગુણોની પ્રશંસા કરતાં જાહેર કર્યું હતું કે ભાઇઓ પુરૂષોતમદાસ ભાઇએ આપણી જ્ઞાતિના હીતની ખાતર વખતો વખત ઘાટકુપર પધારી આપણા શુષ્ક થઈ ગયેલા હૃદયને તેજસ્વી બનાવ્યાં છે. પોતાની વિદ્વતાનો લાભ આપી આપણને સંસ્કારી બનાવ્યા છે. મર્હુમે થોડા દીવસ ઉપર આપણા નાના મંડળમાં કલેશથી સર્વ ભાઇઓની લાગણી જુદી જુદી દીશા તરફ દોરવાઈ હતી અને એ ભુલ ગંભીર રૂપ ન પકડે તે પહેલાં તેઓએ આપણી ફરજ શું છે, આપણે સંપ સુલેહ અને ઐકયતાથી કેટલું કામ કરી શકીએ, તેનું ભાન કરાવ્યું હતું. આપણામાં આજે જે સંપ અને સુલેહભરી વર્તણુંક દેખાય છે, તે મર્હુમના પ્રયાસને આભારી છે. બન્ધુઓ તેમણે આખી કણબી જ્ઞાતિના અર્થે પોતાનું જીવન અર્પણ કર્યું હતું. જ્ઞાતિ ઉન્નતીના યજ્ઞમાં પોતાના સર્વસ્વનું બળીદાન આપનાર વીરબન્ધુને આપણે સદાને માટે ગુમાવ્યો છે. એક દીવસ આપણને પણ એજ રસ્તે જવાનું છે માટે ભાઇઓ દાસભાઈના પગલે ચાલી તેઓના કાર્યની જ્ઞાતી સેવાના આરંભેલા યજ્ઞની પૂર્ણાહુતી અર્થે પણ આપણે આપણાથી બનતી દરેક રીતે તન મન અને ધનથી છુટ હાથે ઉપયોગ કરી મરહુમના કાર્યને સફળ કરવાની આપણી ખાસ ફરજ છે. બન્ધુઓ પુરૂષોત્તમદાસભાઈના ગુજરાત તરફના તેમના મિત્રો તથા તેમના ભાઇઓની સાથે હળીમળી જ્ઞાતિ સેવામાં આપણે સરખો ભાગ લઈ ખાત્રી કરી આપવી જોઈએ કે પુરૂષોત્તમદાસભાઇને આપણે શુદ્ધ અને સાચા અંતઃકરણથી ચાહનાર બન્ધુઓ છીએ. ભાઈઓ છેવટે હું આપને એટલીજ વિનંતી કરૂં છું કે દાસભાઇના માટે આપણે અફસોસ કે દીલગીરી હવે ન કરતાં તેઓના કાર્યમાં આપ સાચા હૃદયના ભાવથી ભાગ લેશો તો તમારૂં તેમજ મર્હુમ પુરૂષોત્તમભાઇનું કલ્યાણ છે. એટલીજ મારી આપ ભાઈ પ્રત્યે નમ્ર પ્રાર્થના છે.

ત્યાર બાદ ભાઈ નાયાભાઈ શીવજીભાઇ ગામ વીરાણીવાળાએ નીચે જણાવેલ દરખાસ્ત રજુ કરી હતી.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n25/mode/1up

realpatidar.com

મર્હુમ મી. પુરૂષોતમદાસભાઇએ આપણી જ્ઞાતિ ઉપર અનહદ ઉપકારો કર્યો છે. એ વિષે મારા કરતાં આગળ બોલનાર બન્ધુઓ ઘણું કહી ગયા છે. એટલે હવે એ સંબંધી વધુ વિવેચન ન કરતાં હું આપને એક અગત્યની બાબત સૂચના કરૂં છું અને તે બીના એ છે કે, મર્હુમ મી. પુરૂષોતમદાસભાઇનું નામ કચ્છના પાટીદાર બન્ધુઓમાં અમર રહે તે ખાતર આપણે તેમની યાદગીરી કાયમ રાખવા કચ્છમાં એમના નામની કંઈક સંસ્થા ખોલવી એવી હું આપ સર્વ ભાઇઓને વિનંતિ કરૂં છું એ દરખાસ્તને સર્વ ભાઇઓએ તાલીઓના અવાજથી વધાવી લીધી હતી.

ઉપલી દરખાસ્ત ઉપર પ્રમુખ સાહેબે થોડું વિવેચન કરી કચ્છના પાટીદાર બન્ધુઓને તે વિષે સુચના કરવા અને શી રીતે પુરૂષોત્તમદાસભાઈની યાદગીરી કાયમ રાખવી તેનો વિચાર કરવા થોડા દીવસ પછી બીજી સભા ભરી તેનો નીર્ણય કરવા વિનંતિ કરી હતી.

ત્યાર બાદ અનાયાસે પધારેલા પુરૂષોત્તમદાસભાઇની માફક કચ્છની પાટીદાર જ્ઞાતી ઉપર ઉપકાર કરી રહેલા એક મહાત્મા સન્યાસીએ મર્હુમના ગુણ અને ચારીત્ર સાંભળ્યા પછી પોતાની ખાસ દીલગીરી જાહેર કરી હતી અને આવા જ્ઞાતિ ભક્તની જે ખોટ પડી છે તેના માટે તેમના કુટુંબીઓને તથા તેમના મિત્રોને હૃદયબળ આપવા તથા મર્હુમના આત્માને શાંતિ આપવા પ્રભુ પ્રાર્થના કરી હતી.

ત્યાર બાદ ભાઈ લધારામ વીરજીભાઇએ જ્ઞાતિ બન્ધુઓનો ઉપકાર માન્યો હતો અને મર્હુમના માટે શોકજનક ઉદગારો કાઢી પોતાની લાગણી પ્રદર્શીત કરી હતી. તે સિવાય બીજાપણ વકતાઓએ ઓછું વત્તુ બોલી મરહુમ પ્રત્યે પોતાની લાગણી બતાવી હતી અને ત્યાર બાદ મહેરબાન પ્રમુખ સાહેબે પધારેલા જ્ઞાતિ બન્ધુઓ નો ઉપકાર માની સભા બરખાસ્ત કરી હતી.

વડોદરા મુકામે મળેલી સભા.

તારીખ ૨૦ માહે માર્ચ સને ૧૯૧૮ને બુધવારને રોજ સાંજના પાંચ વાગે વડોદરા વાડી વચલી પોળ (પ્રેમાનંદ કવિની પોળમાં) જ્ઞાતિ હીતચીંતક સદ્ગત બંધુ. રા. રા. પુરૂષોત્તમદાસ લલ્લુભાઈ (કડવાવિજયના તંત્રી અને કડવાપાટિદાર શુ. સમાજના ઑ. સેક્રેટરી) ના અકાળ અવસાન માટે શોક પ્રદર્શિત કરવા ભરૂચવાળા રા. રા. ચુનીલાલ વનમાળીદાસના પ્રમુખ પણા નીચે એક જાહેર મીટીંગ મળી હતી. ભરૂચ, ગણપતપુરા, તરશાળી, પાદરા, રૂપાલ, તતારપુરા તથા બીજા બહાર ગામના સદ્ગૃહસ્થોની હાજરી હતી. તેમાં મરનારના ગુણોનું તથા તેમના જીવનના કેટલાક જ્ઞાતિ સેવાના પ્રસંગોની ચર્ચા ચાલી હતી અને તેથી પાટિદાર જ્ઞાતિમાંથી એક ઉપયોગી નર રત્ન અકાળે ગુમ થયું તે બદલ સઘળાઓનાં મન શોકથી ગરકાવ થયાં હતાં અને તેમના કુટુંબને દિલાસાપત્ર મોકલવા માટે તથા કડવા પાટીદાર. શુ. સમાજની એક શાખા વડોદરા ખાતે ખોલવા માટે તથા સુધારાની હીલચાલ હવે જોસથી ઉપાડી લેવા દરખાસ્તો મુકાઈ હતી, અને તે સર્વાનુમતે પસાર થઇ હતી. આ સિવાય કેટલાક ઉપયોગી વિષયોની ચર્ચા કરી સભા સદ્ગતના શોકની ઉંડી લાગણી સાથે બરખાસ્ત થઈ હતી.

ચુનીલાલ વનમાળીદાસ પટેલ.
પ્રમુખ.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n26/mode/1up

realpatidar.com

निमाड कडवा पाटीदार सभाना संचालक व्यास रामचंद्रजि लखे छे केः—

आप परमात्माओका भेजा हुआ पत्र मेरा हृदय विदीर्ण करनेके लिये प्राप्त हुआ. मेरे इस नरम कोमल मित्रका ता. २ का पत्र अंतिम पत्र था. वह अक्षर अब मुजे स्वप्नवत् हो गये. प्रभु ! उनकी मृत्युका कालरुप मैं ही तो न हुआ.× ××× चाहे जीतना मैं हृदयको कडा करुं, दुसरेके दुःखमें दिलासा दुं परंतु इस समय जबसे आपका वह पत्र दो बजे महा कराल दुपहरीमे मिला उस वख्तसे विगर अश्रुपात किये नहीं रहता × × जबसे कडवा विजय मेने देखा जिसको ८ साल होते हैं, मेरे प्यारे भाइसें पत्र व्यवहार हुआथा वही मेरे इस दुःखका कारण है × × × × इनका दील मेरी आत्माको एकही न समझते तो आज यह परिणाम न होंता. × × × × × × मित्र भगवत् ! मेरे दीलकी उमंग प्रभुने पुरी होनेसे रोक दी. आप उस प्रेरणाको पुरी करनेमें मुझे भाइ या दासवत जानकर मेरे हृदयके उमंगोका सुनके उसे पुरा करनेमें आवस्य साथ देवे, ओर उसका अर्थ वही है की यहांका प्रचार जो बडता जा रहाथा वह रूक न जावे × × × शिथीलता ती आवस्य आ गई है. कार्य जिस उमंगसे होताथा इसमें ग्लानि आ गई है. यदि भूल भी जाय परंतु इतने तत्काल भुलाभी तो नहि जाता. × ×

आप सबका लघु बन्धु रामचंद्र व्यास.

વડોદરા સરકારના ન્યાયમંત્રી મે. ગોવીંદભાઈ સાહેબ લખે છેઃ—

રા. રા. પુરસોતમદાસના અકાળ સ્વર્ગવાસના દુઃખ દાયક સમાચાર જાણી મને અત્યંત ખેદ થયો છે. તેમણે પોતાનું જીવન સ્વજ્ઞાતિની ઉન્નતિ કરવામાં ગાળી જે સેવા બજાવી છે તેથી પોતાનું નામ અમર કર્યું છે. પાટીદાર જ્ઞાતિને તેમની મોટી ખોટ ખમવી પડશે તેમ તમે તથા તમારા કુટુંબીઓને તેમનો વિયોગ અસહ્ય લાગશે પરતુ ઈશ્વરની મરજી આગળ આપણો ઉપાય નથી એમ સમજી મન માર્યા વગર બીજો ઉપાય નથી તમારા ભાઇ ભાન્ડુઓને મારા તરફથી દિલાસો આપજો. લી. શુભેચ્છક ગોવીંદભાઈ હાથીભાઇ દેશાઇ.

જ્ઞાત હીત ચિંતક દેશાઈશ્રી નારણસિંહજી સાહેબ લખે છે કેઃ—

આપણી કડવા પાટીદાર શુભેચ્છક સમાજના માનીતા સેક્રેટરી રા. રા. પુરૂષોતમદાશ લલુભાઈ પોતાની જુવાન વયમાંજ સ્વર્ગસ્થ થયાના શોચનીય સમાચાર × × જાણી ઘણોજ ખેદ થાય છે. તેમના પુત્ર તથા ધર્મપત્નિ તેમજ આખા કુટુંબને મારી તરફની ખેદની ઉંડી લાગણી સાથે દિલાશો આપશોજી. ભાઈ પુરૂષોત્તમદાશના સ્વર્ગવાસથી તેમના કુટુંબને ઉંડી ખોટ પડી છે એટલુંજ નહીં પણ શ્રી ક. પા. શુ. સમાજને તેમની મહાન્ ખોટ પડી છે–સમાજે પોતાનો ઉત્સાહી અને એક માનીતો હીરો ગુમાવ્યો છે. પ્રભુઇચ્છા આગળ મનુષ્ય ના-ઇલાજ છે શ્રી જગનિયંતા તેમના આત્માને શાંતિ આપો એમ ઇચ્છી સખેદ આ પત્ર બંધ કરૂં છુ.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n27/mode/1up

realpatidar.com

સમાજની પહેલી બેઠકના મે. પ્રમુખ સાહેબ અને સદ્‌ગતની છેલ્લી સારવાર કરનાર ડૉ. પિતામ્બરભાઇ લખે છે કેઃ—

આપણું મજબુત અંગ ગયું છે. મને આપણા સંબંધી તરિકે લાગે તે સ્વભાવિક છે પણ તેણે પોતે કડવા પાટીદાર કોમ સમસ્તનું ભલું કરવામાં પોતાની જીંદગીનો અમુલ્ય ભાગ ગાળ્યો તેવો વીર પુરૂષતો કોકજ હશે. આપણે બધા ભલે હઇશું પણ મીઠાસ વગરના પકવાન જેવું થયું છે, મને જેમ લાગે છે તેમજ સમસ્ત કોમના તેમના સહવાસમાં આવેલા સર્વ ગૃહસ્થને લાગ્યા વગર રહેશે નહીંજ. તેમનો સજ્જન સ્વભાવ, ભણી લાગણી ને શુશીલતા તેમની ખોટ આપણને સદા યાદ કરાવશે. તેમના વિષે જે લખીએ તે થોડું છે તેમની અમુલ્ય જીંદગી પરમાત્માએ શા માટે આપણી પાસેથી લઈ લીધી તેની આપણને સમજ પડતી નથી. આપણે પામર શું સમજી શકીશું. તેમની વાઈફના દીકરાના તેમજ નીકટના સંબંધીના અસહ્ય દુઃખનું આપણે શું ને કેવી રીતે નીવારણ કરી શકીશું. પરમાત્મા તેમના આત્માને શાંતિઆપો ને પરમાત્મા તેમના જેવા નર જ્ઞાતિને વધારે ને વધારે આપો × × × વહાલા ભાઇ પુરષોત્તમદાશ આપણા બધાના ગયા અફસોસ. (હૃદય ભરાઇ આવવાથી પત્ર બંધ કર્યો સમજાય છે)

મે. વૃજભાઇ વાઘજીભાઈ વડોદરાથી લખે છે કેઃ—

મારા મિત્ર પુરૂષોતમદાસના મરણના સમાચાર સાંભળી અત્યંત ખેદ થયો છે × × × આપને મહાન ખોટ ગઈ છે તેના કરતાં જ્ઞાતિને ઓછી ગઇ નથી મિત્ર વર્ગને ભારે શોકમાં મૂકી દીધા છે પણ ઇશ્વિરેચ્છા બલીષ્ટ છે વગેરે. આપનો વૃજભાઈ વાઘજીભાઈ.

પ્રૉ. જેઠાલાલભાઇ સ્વામીનારાયણ લખે છે કેઃ—

સદ્‌ગત પુરૂષોતમદાશનો અચાનક સ્વર્ગવાસ જ્ઞાતિને ભારે નુકસાન છે તેમણે આખું જીવન જ્ઞાતિ સેવામાંજ વ્યતીત કર્યું છે. તેમની ખોટ પુરાવી મુશ્કેલ છે પરમાત્મા શા સારૂ આટલો ક્રુર થયો હશે ? જ્ઞાતિ ઉન્નતિમાં જે જે કાર્યો ચાલુ છે તેમાં તન મન અને સર્વસ્વથી મદદ કરનાર × × × ની જગા લેનાર જ્ઞાતિમાં બીજો વીર નર નજરે પડતો નથી પણ શું કરવું ? ઇશ્વિરેચ્છા આગળ આપણે લાચાર છીએ, પરમ કૃપાળુ જગદીશ્વર આપના પિતાશ્રીના અમર આત્માને શાંતિ આપો એજ પ્રાર્થના.

કરન્યાળી ક્ષેત્રથી પરમહંસ પ્રાજક સ્વામી ઉદયાનંદગીરજી લખે છે કેઃ—

× × × માઠા સમાચાર સાંભળી અત્યંત દીલગીર થયો છું. જો કે મરણતો સર્વ પ્રાણી માત્રના શિરપર છેજ, વહેલા મોડુ મૃત્યુ થાય તેમાં શોક કરવા જેવું નથી કર્મ ભોગ ભોગવી લેણા દેણીનો સંબંધ પતાવી આયુષ્ય પુરૂ થયે મરણ થાય તેમાં શોક શો ? કારણ કે તે કોઈથી નિવારી શકાય તેમ નથી પણ શ્રદ્ધા ભક્તિવાળા, ધર્મરત સ્વજ્ઞાતિની ઉન્નતિમાં થા હોમ કરી પડતું મુકનાર તન મન ધન આદિ સર્વસ્વ અર્પણ કરી પરોપકાર પરાયણ થનાર અને સ્વજનોના માટે સ્વાર્થનો પણ ત્યાગ કરનાર એવા મનુષ્યોમાં એક વ્યક્તિની ખામી પડી એજ મહાન ખેદને ઉત્પન્ન કરે છે. સર્વ પ્રાણી ઇશ્વરેચ્છાને આધિન છે × × તેથી ચિત્ત વિક્ષેપને શાંત કરવો × × ×

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n28/mode/1up

1918-01, 02 & 03 -Kadva Vijay (1498)

realpatidar.com

પાટીદાર વિદ્યાર્થિઆશ્રમથી કુંવરજીભાઇ સુરતથી લખે છે કેઃ—

જગતનો એ નિયમ જોવામાં આવે છે કે જેઓ જન સમાજનાં કલ્યાણને માટે સાચી ભક્તિથી કામ કરતા હોય તેવાઓના કાળ જલ્દીજ થાય છે, જેઓ આ દુનિયાસાંથી જવા જેવા હોય છે તેઓ પડી રહે છે અને જેની અહીં વધારે જરૂર હોય છે તેઓને પ્રભુ બોલાવી લે છે છતાં ઇશ્વર કદી પણ અન્યાય કરતો નથી એ આપણને ખાત્રી છે જેથી તેમનાં દરેક કામને આપણે માન આપવું એ ધર્મ છે હું માનું છું કે × × × અહીંના કરતાં ત્યાં વધારે સારી જગ્યા મેળવી શકશે કારણ કે તેમનાં કામો નિષ્કામ પણે થતાં હતાં પ્રભુ તેમના આત્માને શાંતિ આપે અને તમને તેમની ખોટ ન જણાય તેવી શક્તિ અને બળ આપે × × ×

સદ્‌ગતના જુજ પરિચયમાં આવેલા એક વિદ્વાન લખે છે કેઃ—

ઉગ્રકાળ વિકાળની, બે પાંખ ઉદયને અસ્ત;
નિશ્ચય તેની છાંયમાં, આવે વસ્તુ સમસ્ત.

What consolation could I offer on the sad and untimely demise of Dasbhai when I know that there is no room for consolation. I had scarcely begun to know him when we were separated, and now death has separated us for ever. Yet, what little I know of him I can say that he was a spirit that was born to do good to the public, and I have no doubt but that he is called into a higher atmosphere to achieve nobler tasks. Let me hope that some fresh youth will come forward to take up the task of regeneration which the noble spirit could no complete. Will you kindly carry my humble but sincere sympathies to Messrs + + + and other friends as also to his amily. I forget the name of his son, but then the best way to do good to Dasbhai, would be to look after the welfare of the young chap. May the soul of the diceased rest in peace.

ભાવાર્થ—દાસભાઇના દીલગીરી ભરેલા અકાળ મૃત્યુ માટે હું શું દિલાસો આપું કારણ મને ખબર છે કે દિલાસાને માટે જગા છેજ નહીં. હું ભાગ્યેજ તેમને ઓળખતાં શીખ્યો હતો કે અમે છુટા પડયા અને હવે મૃત્યુએ અમને સદાને માટે છુટા કર્યા છે, તોપણ મને તેમની જે ઓછી જાણ છે તે ઉપરથી કહી શકું છું કે જનસમાજનું ભલું કરવા જન્મેલો તે આત્મા હતો અને વધારે ઉમદાકાર્ય સાધવાને તેને સ્વર્ગીય વાતાવરણમાં બોલાવી લેવામાં આવ્યો છે તેની મને શંકા નથી. હું આશા રાખું છું કે કોઈ નવયુવાન બન્ધુ ઉન્નતિનું જે કાર્ય એ વિશુદ્ધ આત્મા પુરૂ કરવા રહ્યો નથી તે ઉપાડી લેશે. મહેરબાની કરીને આ

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n29/mode/1up

realpatidar.com

મારી નમ્ર પણ ખાસ જીગરની દિલસોજી × ××× અને એમના બીજા મિત્રોને તેમજ તેમના કુટુંબને પહોંચાડશો. એમના પુત્રનું નામ મને યાદ આવતું નથી પણ સહુથી ઉત્તમ રીતે દાસભાઇના આત્માને પ્રસન્ન કરવાની રીત તો એજ હોય કે તેમના પુત્રના ભલા માટે સંભાળ રાખવી. સદ્દગતનો આત્મા શાંતિ ભોગવો.

કચ્છની જ્ઞાતિના આગેવાન વડીલ રામજી બાપા વીરાણીથી લખે છે કેઃ—

×× દાશભાઇ જેવા જુવાન માણસના સ્વર્ગવાસથી અમારાં કાળજાં તુટી પડે છે, ભગવાનને ઘેર કોને ખબર જે કેવો ન્યાય છે. તમારી મંડળીને ઘણું દુઃખ થયું હશે પણ શું થાય, તમે સઉ સમજુ છો ×××× અમારા કચ્છના કણબીઓને માટે દાસભાઇનો આધાર હતો. જો પ્રભુએ એમને પાંચ વર્ષ વધુ જીવાડયા હોત અને કચ્છમાં આવ્યા હોત તો તેમના હાથે કચ્છના કણબીઓનો ઉદ્ધાર થયો હોત પરંતુ આશાઓ અને ઉમેદ મનની મનમાં રહી ગઈ. ××× તો પણ મારે તમોને ભલામણ કરવાની કે દાસભાઈનાં કામ અને તેની નામના પ્રમાણે તેનું નામ અમર રહે તેવી કાંઈ હીલચાલ થાય તો સારૂ ×× ×× તેમના ગુણ યાદ થતાં રડવું આવે છે. ×××× પ્રભુ તમો સહુને હિમ્મત આપે અને એમનું કામ તમે સહુ ભેગા થઈ ઉપાડી લો એવી મારી વિનંતી છે ××× પ્રભુલાલને સારી રીતે ઓધારજો તેમને ઓછું ના આવે તેવી રીતે કેળવો એવી મારી ભલામણ છે. ×××

સદ્દગતના મિત્રો તેમજ અન્ય સંબંધીઓના કેટલાક બીજા કાગળો અમે પ્રસિદ્ધ કરી શકીએ તે સ્થીતીમાં અમારૂં મન સ્વસ્થ નહીં રહેવાથી કલમ આગળ વધતી નથી. જુદા જુદા ભાગોમાંથી સેંકડો કાગળો મલ્યા છે તે પૈકી વડોદરા સરકારના ધારાશાસ્ત્રી મી. ગીરધરલાલભાઇ વકીલ, પાટડીના મે. કામદાર સાહેબ, મે. કરસનદાસભાઇ ફ. ક. સબજજ મી. ચુનીલાલ ભરૂચ વાળા, મીસ્ત્રી વીસરામભાઈ રતલામ રેલ્વેકોન્ટ્રાક્ટર, પાટીદાર યુ. મંડળ લાયબ્રેરીના સેક્રેટરી, ટીકરવાળા પા. શીવલાલભાઈ, રા. રા. ગોકળદાશભાઈ ઈન્જનેર સાહેબ શેઠ કેસવલાલ જીવાભાઈ, ચંદુલાલભાઇ સોરોકમીલ નડીઆદ વગેરે વગેરે સદ્દગત પ્રત્યે દિલસોજી ધરાવનારાઓનો, સદ્દગતના કુટુંબ અને મિત્રો તરફથી અમે અંતઃકરણથી આભાર માની વિનંતી કરીએ છીએ કે સદ્દગત પુરૂષોત્તમદાસે શરૂ કરેલા જ્ઞાતિ હીતના કાર્યને યથાશક્તિ મદદ કરવી.

M.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n30/mode/1up

1918-01, 02 & 03 -Kadva Vijay (1498)

realpatidar.com

કડવા વિજયના આદ્ય તંત્રી સદ્દગત્ પુરૂષોત્તમદાસના જીવનની ટુંક નોંધ.

(લેખક. અમરસિંહ દેશાઈભાઇ. વકીલ.)

સ્વજ્ઞાતિ હિતચિંતક પ્રિય વાચકવર્ગ આજે તમોને નિરાશાના સમુદ્રમાં ડુબાડનાર ગમખ્વાર શોકજન્ય માઠા સમાચાર આપતાં શોકના પ્રબળ અગ્નિથી હૃદય પ્રજળે છે, ચક્ષુ અસ્ખલીત અશ્રુપ્રવાહ વહેવડાવે છે, ગાત્ર શીથિલ બને છે, બુદ્ધિ શુન્યવત્ થાય છે. તર્ક અટકે છે કર કંપે છે. પણ શું કરવું ? દૈવ ઇચ્છાને આધીન થયા સિવાય મનુષ્ય માત્રનો અન્ય ઉપાય નથી પ્રારબ્ધ જે સંયોગોમાં લાવી મુકે તેનો ઇચ્છાએ કે અનિચ્છાએ સ્વિકાર કરવોજ પડે છે, આ દુ:ખદાયક નોંધ લેનારના પ્રારબ્ધમાં તેવુંજ નિર્મિત થયું હશે, લખાયું હશે. તેને કોણ મીથ્યા કરી શકે, ટાળી શકે ! જેથી પત્થર સમાન મજબુત હૃદય બનાવી પ્રારબ્ધને આધીન બની આ કમભાગ્ય ફરજ બજાવ્યા સિવાય અન્ય ઉપાય નહિ હોવાથી પ્રિય વાચક વર્ગ તમોને શોકના સમુદ્રમાં ઉતારૂં છું.

આપણા શ્રી કડવા પાટીદાર શુભેચ્છક સમાજના માન્યવર્ય પ્રિય મંત્રી (સેક્રેટરી) અને આ “ કડવા વિજય ” માસિકના તંત્રી, તથા શ્રી વિરમગામ હિત્તવર્ધક મંડળના સંચાલક રા. રા. પુરૂષોત્તમદાસ લલ્લુભાઈ તા. ૧૧-૩-૧૮ સંવત ૧૯૭૪ ના મહાવદ ચૌદશ—મહાશિવરાત્રીના મહાન્ પવિત્ર દિવસે દિવસના અઢી વાગતાં પોતાના પાછળ એક પંદર વર્ષનો પુત્ર અને વિધવા તથા સગા સંબંધી તેમજ બહોળા મિત્રમંડળને કરૂણા જનક વાણીથી વિલપતાં, વિયોગના મહા કષ્ટથી ટળવળતાં મુકી, કડવા પાટીદાર કોમમાં અમરનામ અને અક્ષય કીર્તિ સંપાદન કરી ત્રીદોષના ભયંકર વ્યાધીથી ૩૮ વર્ષની યુવાન વયમાં અચાનક પંચત્વ પામ્યા છે, જેથી વિરમગામની જ્ઞાતિ હિત્તવર્ધક મંડળ, તથા શ્રી કડવા પાટીદાર શુભેચ્છક સમાજને તો શું પણ સામટી રીતે લેતાં આખી પાટીદાર કોમને મોટી ખોટ પડી છે જે ખોટ નજદીકમાં પુરાય તેવી કંઇ આશા નથી. ખરેખર ક્રુર કાળે આ કારી જખમ કરવામાં તેના નામ પ્રમાણેજ ગુણ બતાવ્યો છે. ઓ નિર્દય કાળ તને એક દેખીતા ગૃહસ્થાશ્રમી તથાપિ અંતરથી વિરાગી નિ:સ્વાર્થ પારમાર્થિક જીવન ગાળનાર કર્મયોગીને અમારા સમીપમાંથી ઉઠાવી લેતાં અમારી ગરીબડી પાટીદાર કોમની કિંચીત દયા, કિંવા કરુણાજનક વિલાપનો ત્રાસ કે આ ધર્માત્માનો પ્રાણ હરણ કરવાના પાપનો અતાપ ન લાગ્યો ! તેં અમારો હીરો રી લીધો, અમારૂં રત્ન રોળી નાંખ્યું, અમારી મોંઘી મુંડી માટીમાં મીલાવી દીધી. હા ! ત્હારા આ હતભાગી કર્મથી પારમાર્થિક કાર્ય શીથિલ થયું. પંથે પડતાંજ પડી રહ્યું ખરે તું અજ્ઞાન તથા વહેમ રૂપી જ્ઞાતિમાં ફેલાયેલ અંધકાર નષ્ટ કરનાર સૂર્યને ગ્રહવા રાહુરુપ બન્યો. તારામાં સારાસાર કે યોગ્યાયોગ્યની વિચાર કરવાની શક્તિ નથી, તને હૃદયજ નથી તારે મન સજ્જન, દુર્જન, પરમાર્થિ, સ્વાર્થી, પુન્યશાળી, પાપી, બાળક, યુવાન કે વૃદ્ધ સૌ સરખાંજ છે.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n31/mode/1up

realpatidar.com

તારી ગતી વિચિત્ર છે તારી કૃતિને કળવા કોણ સમર્થ છે? હવે શોક કરવો મીથ્યા છે, સદ્ગતે પોતાનું જીવન જ્ઞાતિ સેવા કરી સાર્થક કર્યું છે, એ દિલાસાને ધારણ કરી, તેઓશ્રીના જીવનની ટુંકી નોંધ લઈ હૃદયના કલેશનો ભાર ઓછો કરવા સિવાય હવે અન્ય કોઇ ઉપાય રહ્યો નથી.

સદ્ગત સ્વભાવે નમ્ર સમયસુચક, હિમ્મતવાન ને દ્રઢ મનના હતા, તેઓ કોઇ કાર્યનો આરંભ પૂર્ણ વિચાર કર્યા સિવાય કરતા નહિ, અને જે કાર્ય હાથ ધરતા તેને તે પુરૂં થતાં સુધી ખંતપુર્વક વળગી રહેતા હતા. અન્ય મનુષ્યોને પોતાની સાથે મીલાવી લઇ તેમની પાસેથી કામ લેવાની તેમની શક્તિ અજબ પ્રકારની હતી. તેઓ કદી ઉદાસીનતાને સેવતા નહિ, અને ઉત્સાહપુર્વક દિવસનો ઘણો ભાગ જ્ઞાતિ સેવાની યોજનાઓમાં ગાળતા હતા, એટલે કે તેમના જીવનનો મોટો ભાગ જ્ઞાતિ સેવામાંજ તેમણે વ્યતિત કર્યો હતો એમ કહેવામાં કિંચીત માત્ર અતિશયોક્તિ નથી, સત્તર વર્ષની ઉમ્મરમાં અચાનક તેમના પિતાએ સ્વર્ગવાસ કરવાથી, પિતાના ધંધાનો અને ઘરકારોબારનો તમામ બોજો તેમના ઉપર આવી પડયો, અને તેથી તેમણે સ્કુલ છોડી દીધી પરંતુ આ વાત તેમના સદ્ગુરુ શ્રીમન્ જયદેવલાલજી મહારાજને પસંદ પડી નહિ. અને તેઓને આગળ અભ્યાસ વધારવા આજ્ઞા કરી, તે શિરે ચડાવી પુનઃ તેઓ અમદાવાદ ન્યુ ઇંગ્લીશ સ્કુલમાં દાખલ થયા અને સ્કુલ ફાઇનલની પરીક્ષા પાસ કરી, તેઓને આગળ અભ્યાસ કરવાની ઘણીજ તીવ્ર ઇચ્છા હતી તથાપિ દ્રવ્ય સંબંધી સ્થિતિ સંકુચીત અને કુટુંબનું પોષણ કરનાર તેઓ એકલા હોવાથી નાઇલાજે અભ્યાસ બંધ કરવો પડયો. અને વિરમગામ અંગ્રેજી સ્કુલની નોકરીમાં જોડાયા એ અરસામાં અમદાવાદના રહીસ રા. મણીલાલ દોલતરામ "વિજય" નામનું માસિક ચલાવતા હતા અને કડવા પાટીદાર જ્ઞાતિના કેટલાક ખરાબ રીત રીવાજો ઉપર તેઓ પોતાના હસ્તકના માસિકમાં ચર્ચા કરી સ્વજ્ઞાતિ જનોનું ધ્યાન ખેંચતા હતા. પરંતુ તેથી ધાર્યું પરિણામ નહિ આવવાથી ઉક્ત ચર્ચા ચાલુ રાખવાની સાથે વ્યાખ્યાનો આપવાનું પણ શરૂ કર્યું, અને છેવટ જ્ઞાતિની કોન્ફરન્સ મેળવવાના હેતુથી તેઓ વિરમગામ આવી જ્ઞાતિ શુભેચ્છક મહાશય કુમારશ્રી લાલસીંહજી ભાઇને મળ્યા, લાલસીંહજી ભાઈ તથા વિરમગામના નામાંકિત શેઠ કેવળદાસ ત્રીકમદાસના પૌત્ર સદ્ગત જ્ઞાતિભક્ત શેઠ, દ્વારકાદાસ, (તેમના આત્માને ઇશ્વર અવિચળ શાન્તિ આપો,) જીભાઈ શેઠના પુત્ર થતા હતા તે બન્ને દાનવીરો સદ્ગતના પરમ મિત્ર હોવાથી દિવસનો ઘણો ભાગ તે તેમના સાથે વ્યતીત કરતા હતા. આ ત્રણે મિત્રોને કડવા પાટીદાર કોમની ઉન્નતી કરવાની બચપણથીજ અંતરમાં ઉંડી જીજ્ઞાસા હતી. તેથી દુધમાં સાકર ભળે તેમ પા. મણીલાલ દોલતરામના વિચારો તેઓને રૂચી ગયા, અને આ ચારે નિઃસ્વાર્થ મહાન્ જ્ઞાતિભક્તોએ પાટીદાર કોમના કલ્યાણ અર્થે વિરમગામમાં કોન્ફરન્સ ભરવાની યોજના તૈયાર કરી, જ્ઞાતિના આગેવાન દેશાઇ શ્રી રાયસીંહજી ભાઇ તથા અન્ય જ્ઞાતિ જનોની સન્મુખ રજુ કરી પસંદ કરાવરાવી, જેનું પરિણામ એ આવ્યું કે વિરમગામમાં કડવા પાટીદાર કોન્સફરન્સ ભરવાનું નક્કી થયું. (૧૯૬૧-૬૨) ત્યારબાદ કડવા પાટીદાર કોમના સુધારાના આ પ્રથમ સંચાલક પરમ જ્ઞાતિભક્ત ભાઇ મણિલાલ દોલતરામ પ્લેગના વ્યાધીથી પંચત્વ

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n32/mode/1up

realpatidar.com

પામ્યા (તેમના આત્માને ઇશ્વર અખંડ શાન્તી આપો) ને શરૂ થયેલી હિલચાલને ધક્કો લાગવાનો પસંગ પ્રાપ્ત થયો. પરંતુ સદ્ગત પુરુષોત્તમદાસે જ્ઞાતિના સત્ય પ્રેમની લાગણીને લીધે નાનીજ ઉમ્મરમાં આ મંદ પડેલી હિલચાલનો મહાન્ બોજો કેટલાક મિત્રોની સંમતિ મેળવી, સાહસ ખેડી પોતાના શિર ઉપર ઉઠાવી લીધો અને મહાશય મણીલાલ સદ્ગત થવાથી વિજય નામનું માસિક બંધ પડયું હતું. તેજ ભાવ દર્શક “ **કડવા વિજય** ” નામનું આ માસિક સંવત ૧૯૬૩ ની સાલના શ્રાવણ માસમાં પ્રગટ કર્યું અને તે દ્વારા કડવા પાટીદાર કોમની સેવા કરવાને બહાર પડયા અને કોન્ફરન્સ ભરવા બાબતની ચર્ચા માસિક દ્વારા શરૂ કરી.

વિરમગામ કૉન્ફરન્સ ભરવાની હિલચાલ શરૂ થઇ કે તરતજ જ્ઞાતિ સેવાનું મહાન ફળદાયી કૃત્ય કરવા માટે કેટલાક યુવાન જ્ઞાતિવીરો ઉત્સાહમાં આવી આગળ નીકળ્યા. તે યુવાન મંડળનો સમુહ જોઇ સદ્ગતે વિરમગામમાં એક મંડળ સ્થાપન કરવાની હિલચાલ શરૂ કરી. કે જે હિલચાલને સદ્ગત શેઠ દ્વારકાદાસ વગેરે મિત્રોએ ઘણી ખુશીની સા અનુમોદન આપ્યું, કે તરતજ **શ્રી વિરમગામ કડવા પાટીદાર હિતવર્દ્ધક મંડળ સ્થાપન થયું**. જે અદ્યપી જ્ઞાતિ સેવા બજાવે છે.

આ મંડળ સ્થાપન કરવાની સાથે કડવા પાટીદારનાં જુદાં જુદાં ગામોએ ઉપદેશ આપી બીજાં ઘણાં મંડળો સ્થાપન કરાવ્યાં તથા સભાઓ બોલાવી વિરમગામ મળનારી કોન્ફરન્સને ઉત્તેજન આપવા યત્ન કરવા માંડયો. આ સમય મરનાર માણસની પાછળ કારજ વરા કરી એક રાતના વાળુ માટે ઘણા પાટીદાર બંધુઓ પાયમાલીએ પહોંચતા હતા. તે અટકાવવા એ તે વખતના ઉપદેશનો બીજા વિષયોની સાથે મુખ્ય વિષય હતો, અને તે સારૂ સદ્ગતે તથા ઉપરોક્ત હિતવર્ધક મંડળના કેટલાક સભ્યોએ મરણ પાછળના જમણનો સદંતર ત્યાગ કરી અન્ય મનુષ્યો તે પ્રમાણે કરવાને આકર્ષાય તે સારૂ ઉત્તમ દ્રષ્ટાન્ત પાડયું હતું. જેનું કેવું સારૂ પરીણામ આવ્યું છે તે આપણે દ્રષ્ટિથી જોઇ શકીએ છીએ કે કારજ વરા કરવાની હવા તદ્દન મંદ પડી ગઈ છે.

એક તરફ સદ્ગત વિરમગામ મળનારી કોન્ફરન્સને મદદ કરવા માટે જુદા જુદા ગામોએ રખડી રઝળી જ્ઞાતિ જનોને ઉત્સાહી બનાવતા હતા, ત્યારે કમભાગ્યે વિરમગામ પાટીદાર જ્ઞાતિના કેટલાક આગેવાનોએ કોન્સફરન્સ નહિ ભરવા દેવા માટે જ્ઞાતિમાં ખટ-પટ જગાડી અને કોન્સફરન્સ ભરવાનું કાર્ય પડી ભાંગ્યા જેવું થયું. છતાં પણ દ્રઢ વિચા-રના આ મહાપુરુષે હિમ્મત નહિ હારતાં કંઇ કોન્ફરન્સની ગરજ સારે તેવી યોજના તેમના બુદ્ધિશાળી મગજમાંથી શોધી કાઢી અને તે યોજના અમલમાં મુકવા માટે શ્રી કડી-પ્રાંત ખેડુત સભા તથા બીજા કેટલાક જ્ઞાતિના આગેવાનોને મળી કડવા પાટીદાર કોમનાં કુળ દેવી શ્રી ઉમીયામાતાએ (ઉંઝા) દરસાલના વૈશાખ શુદ પુનમે મેળો ભરાવવાની શરૂ-આત કરાવી કે જે મેળો અદ્યાપી પર્યંત ચાલુ છે, અને તેથી મેળામાં એકત્ર થનાર પાટી-દારોને ઉપદેશ આપી શકાય છે તથા કુળદેવીના ભંડારની ઉપજમાં પણ વધારો થાય છે. આટલું કરવા છતાં પણ તેમને પુરતો સંતોષ થયો નહોતો, તેમાં વળી કેટલાક જુદા જુદા

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n33/mode/1up

1918-01, 02 & 03 -Kadva Vijay (1498)

realpatidar.com

ગામના અજ્ઞાન જ્ઞાતિજનોએ વિરમગામ કોન્ફરન્સ નહિ ભરવાથી પ્રસંગોપાત તેઓને ટકોર કરવા માંડી સદ્દગત પોતાના ગામના સંબંધે થતી ટકોર સહન કરે તેવા નહોતા, તેમજ સમગ્ર જ્ઞાતિની એક સભા દરસાલ મેળવવાની આવશ્યકતા છે એ વિચારો તેમના મગજમાં નિરંતર ભ્રમણ કરતા હતા. તેમણે પોતાના તે વિચારો કુ. શ્રી લાલસીંહજીભાઇ તથા હિતવર્ધક મંડળના યુવાન વીર સેવકોની સાનિધ્યમાં રજુ કર્યાં, જેના પરીણામે **શ્રી કડવા પાટીદાર શુભેચ્છક સમાજ** એ નામની સંસ્થા સ્થાપન થઈ. આ સમાજની પહેલી બેઠક હિતવર્ધક મંડળની મદદ લઇ વિરમગામમાં મેળવી. (સંવત. ૧૯૬૬).

આ બેઠક વખતે જુદા જુદા ગામોથી પધારેલ જ્ઞાતિના હિતચિંતકોની હજુરમાં કડવા પાટીદાર કોમના વિદ્યાર્થી માટે અમદાવાદમાં એક બોર્ડીંગની જરૂર છે એ વાત તેઓએ રજુ કરી. કે તરતજ વિદ્યાવિલાસી મહા પુરુષોએ તે માટે ફંડની શરૂઆત કરી અને પછી **શ્રી કડવા પાટીદાર શુભેચ્છક સમાજ બોર્ડીંગ** એ નામથી અમદાવાદમાં બોર્ડીંગ સ્થાપન કરવામાં આવી, જે બોર્ડીંગને તેના ફંડ સહીત સમાજની બાવળાની બેઠક વખતે (સંવત ૧૯૬૯) શ્રી કડવા પાટીદાર હિતવર્ધક મહામંડળને સ્વાધીન કરવામાં આવી.

સમાજની પહેલીજ બેઠક વખતે સદ્દગતે સભાજનોની રૂબરૂ ઉત્સાહ અને ખંતપુર્વક કામ કરવાની સાથે છટાદાર ભાષણો આપી પોતાનામાં રહેલી અપૂર્વ શક્તિ સાબીત કરી આપવાથી એકત્ર થયેલ તમામ મેમ્બરોએ એક અવાજે સમાજના સેક્રેટરીનો માનવંતો હોદ્દો તેમને સુપ્રત કર્યો. જે હોદ્દો તેમણે છેવટ સુધી નભાવી શોભાવ્યો છે. એમ તેઓનાં અંત સુધીનાં કામકાજે તથા સ્વર્ગવાસ પછી જુદે જુદે ઠેકાણે મળેલ સભાના ઠરાવોથી તથા દિલાસાના જથ્થાબંધ મળેલા કાગળ પત્રોથી સિદ્ધ થાય છે.

નામદાર વડોદરા સરકારે અમલમાં મુકેલ બાળલગ્ન પ્રતિબંધક નિબંધને લીધે લગ્ન વખતે પાટીદાર કોમનાં ઘણાં નાણાં દંડમાં જતાં હતાં તે અટકાવવા તથા કડવા પાટીદાર જ્ઞાતિની કેટલીક અરજોનો અવાજ નામદાર ગાયકવાડ સરકારના નેક લક્ષપર મુકવાના ઉચ્ચ આશયથી સમાજની બીજી બેઠક તેમણે વડોદરામાં કરાવી (સંવત ૧૯૬૭) આ બેઠક વખતે સદ્દગત મંત્રીના શુભ પ્રયાસથી નામદાર ગાયકવાડ સરકારે સભામાં હાજરી આપી હતી, અને માનપત્ર દ્વારા આપણી કેટલીક અરજો તે નામદાર સાહેબની હજુરમાં રજુ થઇ હતી ત્યાર પછી બાવળા (સંવત ૧૯૬૯) પુન; વિરમગામ (સંવત ૧૯૭૧) ધ્રાંગધ્રા (સંવત ૧૯૭૨) અને છેવટ પાદરા (સંવત ૧૯૭૩) ગામોએ સમાજની બેઠકો મેળવવામાં તેઓએ અથાગ પરીશ્રમ કર્યો હતો. અને તેમ કરીને જ્ઞાતિમાં ફેલાએલ વહેમના અંધકારને ઘણા ભાગે નષ્ટ કરવાની સાથે જ્ઞાતિની ખરાબી કરનાર કેટલાક નિંદાયુકત રીત રિવાજોનાં મુળ હચમચાવી ઢીલાં કરી નાંખવામાં ફત્તેહમંદ થવા ઉપરાંત જ્ઞાતિ જનોના જુના વિચારોની દિશા બદલાવી સાંપ્રત સમયે કયા પંથે પળવું શ્રેયસ્કર છે તે સારી રીતે તેઓએ સમજાવ્યું છે. એટલુંજ નહિ પણ આપણી જ્ઞાતિમાં બાર વરસે ઢીંગલા ઢીંગલીના ઉપહાસ્ય યુક્ત થતા લગ્ન કે જે લગ્નના પરીણામે બાંયવર, કજોડાં, નાતરાં, છુટા છેડા કન્યા વિક્રય ઇત્યાદી અનેક નિંદીત રિવાજો દાખલ થવા પામ્યાં છે તદુપરાંત માતાજીમાંથી

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n34/mode/1up

realpatidar.com

નીકળેલા લગ્ન પ્રગટ કરવાના નિમિત્તે દર લગ્ન પ્રસંગે જ્ઞાતિમાંથી હજારો રૂપીઆ બરબાદ થાય છે અને લગ્ન વધાવવા પ્રસંગે ચડસા ચડસીથી જ્ઞાતિમાં ઘણે ઠેકાણે કલહનાં બી વવાય છે, બાળલગ્નના કાયદાતળે અનેક પાટીદાર દંડાય છે ઇત્યાદી કારણો લક્ષમાં રાખી આ સદ્ગતે ચાલતી લગ્નપ્રથા બદલાવવાને માટે સંપૂર્ણ યત્ન કર્યો હતો તે એટલે સુધીકે તેઓનાં પત્ની સ્વર્ગવાસી થતાં અમદાવાદમાં પોતે છુટાં લગ્ન કરી જ્ઞાતિમાં અતિ ઉત્તમ દાખલો બેસાડવાને માટે પણ પાછી પાની કરી નહોતી. આ પ્રમાણે પોતે જાતેજ છુટાં લગ્ન કર્યાં એટલુંજ નહિ પણ તેમના સદુપદેષથી જ્ઞાતિમાં ઘણાં સ્થળોએ યોગ્ય મહુરતે વિધિ પુર્વક લગ્ન થયાં છે અને થાય છે. આ પ્રસંગે અમારે એ પણ નોંધ લેવી જોઇએ કે સદ્ગત પ્રથમ પણ છૂટા લગ્ને પરણ્યા હતા. કારણકે ફૂલના દડાની સાથે કન્યાનાં કરવામાં આવેલાં લગ્ન શાસ્ત્રમાં બતાવેલ લગ્નના પ્રકારો પૈકી કોઇ પ્રકારમાં આવતાં નથી તેમજ કોઈપણ શાસ્ત્રથી તેને આધાર મળતો નથી, અને વિધિપુર્વક લગ્ન થયા સિવાય પુરુષ સાથે સ્ત્રીને જે જે ધાર્મિક કાર્યો કરવાની શાસ્ત્રમાં આજ્ઞા કરેલી છે તેને માટે તે અધિકારી બનતી નથી ઈત્યાદી કારણોથી તેમના ગુરુદેવ શ્રીમન્ ગોસ્વામીશ્રી જયદેવલાલજી મહારાજે સદ્ગતના પિતાશ્રીને આજ્ઞા કરીને પ્રથમનાં પત્ની સાથે પણ વિરમગામમાં છુટાં લગ્ને પરણાવ્યાં હતાં. આ સત્યધર્મમાર્ગદર્શક આચાર્યોને માટે જેટલી પ્રશંસા કરીએ તથા ધન્યવાદ આપીએ તે ઓછો છે. અને ભારત વર્ષમાં જ્યારે આચાર્યો સ્વાર્થ ત્યાગ કરી સત્યમાર્ગદર્શક બનશે ત્યારેજ દેશનો સંપુર્ણ ઉદય થશે.

જ્યારે જ્યારે સમાજનો મહોત્સવ પાલન કરવામાં આવતો ત્યારે ત્યારે સદ્ગત કચ્છ કાઠીયાવાડ, ગુજરાત, અને માળવા ઇત્યાદી સ્થળોએથી જ્ઞાતિ પ્રત્યેની ઉંડી લાગણી ધરાવનાર જે મેમ્બરો હાજરી આપતા તેઓના ઉતારે જઇ તેમની સરભરાની જાતે તપાસ રાખતા; અને ઉત્તમ બોધ વડે જ્ઞાતિ સેવા કરવાના તેઓના ઉત્સાહમાં વધારો કરી અન્ય જ્ઞાતિજનોને સમાજના રૂડા આશયો સમજાવવાનો યત્ન કરવાની ઉત્તમ સલાહ આપતા વળી આ પ્રયોગ વડે તેઓ સાચા પ્રેમી જ્ઞાતિભક્ત સોધી કાઢતા અને પછી પત્ર વ્યવહાર ચલાવી પોતાની ચળવળનો વિસ્તાર હંમેશાં વધારતા રહેતા હતા. અને આ પ્રમાણેની સોધ ખોળ કરવાથી તેઓ **ઘણા જ્ઞાતિ હિતચીંતકો પ્રાપ્ત કરી શકયા હતા.** તે પૈકી મુંબાઇવાળા મીસ્ત્રી નારણજી રામજી અને તેમનું મંડળ અને નિમાડ પ્રદેશમાંથી કસરાબાદવાળા પુરોહીત વ્યાસ રામચંદ્ર ગણેસજી અને તેમના થોડા યજમાનોનું મંડળ સારૂં સાધન થઇ પડયું હતું. કારણકે આ બન્ને મંડળ અને તેમના ઉપરોક્ત કાર્યવાહકો પોતપોતાના પ્રદેશમાં વસતા કડવા પાટીદાર બંધુઓની પ્રેમ પૂર્વક સેવા બજાવતા હતા એટલુંજ નહિ પણ ગુજરાતના છૂટા પડેલા સંબંધની તેઓ શોધખોળ કરતા હતા તેમાંયે આ સમાજના સંમીલન દ્વારા તેઓને સદ્ગતનો સંબંધ થયો અને એ કર્મવીરોનો સઘળો યત્ન એકજ દિશામાં હોવાથી અલ્પ સમયમાં પરસ્પર ગાઢી મિત્રતા બંધાણી. આપણા પ્રિય મંત્રીવર્યે જાતે નિમાડના પ્રદેશમાં ફરી નિમાડના પાટીદારો માટે વ્યાસ રામચંદ્રજીના અગ્રેસરપણા નીચે અને કચ્છ પાટીદારો માટે મુંબઇ (ઘાટકુપરમાં) રા. રા. રામજીભાઈ વગેરેના

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n35/mode/1up

realpatidar.com

અગ્રેસરપણા નીચે જ્ઞાતિ સેવા બજાવી હતી. તે બન્ને મંડળો અદ્યાપી પ્રેમ પૂર્વક જ્ઞાતિ સેવા બજાવે જાય છે.

આ પ્રમાણે સંસાર સુધારાની હિલચાલ ચલાવવામાં કડવા પાટીદાર કોમ શાસ્ત્રમાં નિર્માણ થયેલી જાતીઓમાં કઈ જાતી ધરાવે છે તે નક્કી કરવા તરફ તેમનું લક્ષ ગયું અને તે સારૂ કરવા પાટીદાર કોમના ઇતિહાસની શોધ ખોળ કરવામાં ઘણાં શાસ્ત્રો ઈતિહાસો, વૈવંચાના ચોપડા સરકારી દફતરો, શાસ્ત્રીઓના સંવાદના લેખો, અંગ્રેજ વિદ્વાનોના તથા હિંદુ આચાર્યોના અભિપ્રાયો, ઇત્યાદી સાહિત્યનું અવલોકન કરી પાટીદાર કોમ ક્ષત્રીય છે એમ સપ્રમાણે સિદ્ધ કરી આપનાર **"કૂર્મિ ક્ષત્રિય ઉત્પત્તી અને ઇતિહાસ"** એ નામનો ગ્રંથ સંવત ૧૯૬૯ ની સાલમાં બહાર પાડી એક મોટી ખોટ ટાળી છે આ ઇતિહાસ બહાર પાડવામાં સદ્‌ગતે કેવો ભગીરથ પ્રયત્ન કર્યો છે તે ગ્રંથનું અવલોકન કરતાં સહજ ખ્યાલમાં આવી શકે તેમ છે. આ પુસ્તક બહાર પાડવામાં તેઓએ કોમ ઉપર મહાન્ ઉપકાર કર્યો છે અને સદ્‌ગતના જીવનનાં અન્ય સ્તુતિપાત્ર કાર્યોમાં આ પુસ્તક તૈયાર કરવાનું કાર્ય પ્રથમ દરજ્જો ધરાવે છે, ઉક્ત પુસ્તક વિવાદોમાં એક આધારભુત ગ્રંથ થઈ પડયો છે એટલુંજ નહિ પણ દરેક સ્વજ્ઞાતિજનને પોતાની પ્રાચીન અને અર્વાચીન સ્થિતિનું ભાન કરાવી મુળ સ્વરૂપ તરફ લાવવા પ્રેરે છે. ટુંકામાં કડવા પાટીદાર માટે તો આ અપુર્વ અમુલ્ય ગ્રંથ છે તથાપી તે ગ્રંથનો બહોળો ફેલાવો થાય, તવંગર અને ગરીબ દરેક પાટીદાર બંધુ તેની ખરીદી કરી શકે એવી ઉદાર વૃત્તિથી તેની માત્ર નામનીજ કિમ્મત રાખી હતી તેજ તેમની જ્ઞાતિ ભક્તિ અને પ્રેમ વૃત્તિ પ્રગટ કરે છે. સદ્‌ગતનું યથાસ્થિત જીવન વૃત્તાંત આ લેખતાં આ લેખ વિસ્તૃત થઈ જવાની બીતી રહે છે. તેઓનું સંપુર્ણ જીવન વૃત્તાત પ્રગટ કરવા માટે ઘણા પ્રેમી જ્ઞાતિભકતો અભિલાષા રાખે છે અને તેમ થવું જરૂરનું છે. તો સદ્‌ગતના સ્નેહિમંડળમાંથી કોઇ મિત્ર, જીજ્ઞાસુઓની જીજ્ઞાસા પુર્ણ કરી સદ્‌ગતનું પુર્ણ જીવન વૃત્તાંત બહાર પાડશે તો તે દ્વારા પણ જ્ઞાતિની સેવા બજાવી ગણાશે કેમકે આવા નિઃસ્વાર્થ પારમાર્થીક જ્ઞાતિભક્તોનાં ચારિત્રો વાંચનારને ઉત્તમ ચારિત્રવાન જ્ઞાતિભક્ત બનાવે છે. તથા જ્ઞાતિ સેવા કરવાની પ્રવૃત્તિ વિસ્તારે છે તદ્‌પરાંત આવા જીવન વૃત્તાંત પ્રસિદ્ધ થવાથી જ્ઞાતિને અન્ય ઘણા લાભો પ્રાપ્ત થાય છે. જેથી જીજ્ઞાસુઓની આ ઉત્તમ જીજ્ઞાસા જરૂર કોઈ જ્ઞાતિ ભકત પુર્ણ કરશે એમ આશા રાખી ટુંકામાં વિદિત કરવાનું કે જ્ઞાતિ સેવા ઉપરાંત વખત મળે તો દેશ સેવા કરવાની પણ સદ્‌ગતને અતિશય અભિલાષા હતી અને તે અભિલાષા પુર્ણ કરવા તેઓ ચાલતી રાલ હોમરૂલ લીગમાં જોડાયા હતા. અને એકજ વખતના ભાષણથી તેઓને વીરમગામ હોમરૂલ લીગના જોઇન્ટ સેક્રેટરીનો જોખમદાર હોદ્દો સોંપવામાં આવ્યો હતો. આ જોડાણ કરવામાં કડવા પાટીદાર કોમનો અવાજ રાજદરબારમાં પહોંચાડવો એ પણ ઉંડો આશય તેઓ રાખતા હતા પરંતુ જ્યાં દૈવ ઇચ્છાજ વિપરીત ત્યાં શું કરવું? તેઓશ્રીની આ અભિલાષા તો મનની મનમાંજ રહી ગઇ.

પ્રીય પાઠકગણ ! સદ્‌ગતના જીવનની આ નોંધના અંતે હવે એ જણાવું અવશેષ રહેછે તેઓ જ્ઞાતિભક્ત તથા દેશભક્ત હતા એટલુંજ નહિ પણ શ્રી જગકર્તાની નિષ્કામ ભક્તિમાં

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n36/mode/1up

realpatidar.com

પણ અચળ શ્રદ્ધા ધરાવતા હતા. તેઓએ વૈષ્ણુવ ધર્મને અંગીકાર કર્યો હતો તેમના સદ્‌ગુરૂ શ્રીમન્ આચાર્ય ગોસ્વામીશ્રી જયદેવજી મહારાજના વચનોમાં પુર્ણ વિશ્વાસ રાખી દરેક કાર્યોના આરંભમાં તેમનું સ્મરણ કરતા. તેમનું આખુ કુટુંબ નિયમીત નિત્યકર્મ કરનાર તથા ધર્મ ઉપર અતિ શ્રદ્ધાળુ હોવાથી બચપણથીજ તેમને ધર્મના ઉચ્ચ સંસ્કારો પડયા હતા અને ધીરે ધીરે તે એટલે સુધી વધ્યા હતા કે અંતકાળ આગમચ લગભગ અડધા કલાક સુધી દેહ અને આત્માને કાંઇ લાગતું વળગતું નથી એવી તત્વજ્ઞાનની પરિસીમા વાળી વૃત્તિથી ઇશ્વિર ભજન કરી જગકર્તાના પરમ તત્વમાં પોતાના આત્માને મેળવી દેવાને સમર્થ થયા હતા. અંતકાળની તેમની આ અદ્‌ભુત કૃતી પૂર્વ જન્મથીજ તેઓ ઉત્તમ સંસ્કારી હતા તેમ તે સમયે સમીપમાં રેહનારને સિદ્ધ કરી આપી સાનંદાશ્ચર્ય બનાવતી હતી. સ્વજ્ઞાતિ પ્રત્યે તેમના અચળ પ્રેમનું પ્રમાણ તેઓશ્રીના છેલ્લા શબ્દોથી સંપુર્ણ રીતે મળી શકે છે. જીંદગીની આખર વખતે તેમણે પોતાના પુત્ર તથા પત્નિને એવા શબ્દો કહ્યા હતા કે “ આ શરીર જો રહેતો તમારે માટે નહિ પણ જ્ઞાતિ સેવા માટે જરૂરનું છે. તમારે આ શરીર માટે કલેશ કરવાનું કાંઇ કારણ નથી. તમે તમારા પ્રારબ્ધને આધીન છો, ઇત્યાદી ” અહા કેવો નિઃસ્વાર્થ જ્ઞાતિ પ્રેમ, અંતકાળ સુધી જ્ઞાતિ સેવાની કેવી તિવ્ર જીજ્ઞાસા અને અંતઃકરણની ઉંડી લાગણી આવા નિઃસ્વાર્થ જ્ઞાતિભક્ત કર્મવીરો ભાગ્યેજ સાંપડે છે અંતે તેઓએ પોતાનું પુરુષોત્તમ નામ સત્ય ઠરાવી આપ્યું છે.

સદ્‌ગત કયા શબ્દોમાં તમને ધન્યવાદ આપીએ, કયા યત્ન વડે તમારી પ્રશંસા કરીએ? જ્ઞાતિસેવા અર્થે છેવટે તમે છેલ્લાં પાંચ વર્ષથી તો ધંધા રોજગારનો ત્યાગ કરી સતત પ્રયત્ન જારી રાખી ત્યાગી જેવું વૃત ધારણ કર્યું હતું. “ સેવા ધર્મ અતિ કઠોર ” એ શબ્દ તમે વારંવાર મુખથી ઉચ્ચારતા હતા. જ્ઞાતિ સેવાના ક્ષેત્રમાં આવ્યા પછી તમોને અનેક વખત નિરાશાના અપમાનના વિઘ્નોના અને લાલચોના અનેક પ્રસંગો પ્રાપ્ત થવા છતાં તેની કાંઇપણ દરકાર કર્યા સિવાય અંત સુધી પોતાના વૃતમાં અડગ રહી નિષ્કલંક પારમાર્થિક જીવન ગાળી આ મહાન ઉપકાર કર્યો છે તેનો બદલો જગન્નિયંતા ઇશ્વર સિવાય અન્ય કોણ આપવા સમર્થ છે. “ શ્રી હરી તમારા આત્માને અખંડ શાન્તિ આપો”

પ્રિય વાચક બંધુ ! જ્ઞાતિની ઉંડી લાગણી ધરાવનાર આવા એક કર્મવીરના હંમેશાના વિયોગથી તમને શોક થાય તે સ્વભાવિક છે પરંતુ હવે શોક કરવાથી શું ફળ છે, કાંઇ નહિ. હવે તમારૂં ને અમારૂં એજ કર્તવ્ય છે કે યથાશક્તિ તન, મન, ધનથી જ્ઞાતિ સેવા કરી જન્મ સાર્થક કરવો. સદ્‌ગતના જીવન વૃત્તાંતને જાણી બને તેટલે સુધી તમારા જીવન કાર્યમાં જ્ઞાતિ સેવાના પરમાર્થિ તત્વોને ઉમેરી પાછળ પડી ગએલી તમારી આ જ્ઞાતિને આગળ વધારવા વીરહાક વગાડી સેવા ધર્મની ધ્વજા ઉપાડી જ્ઞાતિના ક્ષેત્રમાં આગળ આવી ખડા થાવ, તમારી વીરહાક શ્રવણ કરી અનેક જ્ઞાતિ ભકતને તમારા ધ્વજ નીચે આવી ખડા થશે. વીરબંધુ ! દુનિયાની પ્રવૃતિ તરફ જોતાં હવે વિલંબ કરવાનો સમય નથી. માટે સવેળા જાગૃત થઇ જીવન લાભ લેવા ઇન્તેજાર બનો. શ્રી હરિ તમારા નિઃસ્વાર્થ કાર્યમાં સર્વદા સહાય કરશે, એ અમારી અંતઃકરણની આશિશ છે.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n37/mode/1up

realpatidar.com

જ્ઞાતિહીતમાં ભાગ લેનાર દરેક બન્ધુએ પધારવું.

શ્રી નિમાડ કડવા પાટીદાર સભાની આવતી

(બીજી બેઠક તા. ૮-૯ એપ્રીલ, ફાગણ વદ ૧૨—૧૩ સોમ-મંગળ મુ. સુંદ્રેલ.)

આપણી શ્રી ક. પા. શુભેચ્છક સમાજમાં નિમાડ, માળવા વગેરે તરફથી દરેક બેઠકે કડવા પાટીદાર બન્ધુઓ ભાગ લે છે, આપણા અને તમના વચે લાંબા વખતથી પડી ગયેલું અંતર સદ્‌ગત તંત્રી અને રામચંદ્ર ગોરના શુભ પ્રયાસથી ઓછું થતું જાય છે જે દરેક બન્ધુઓને સુવિદીત છે. આવતી બેઠક **સુંદ્રેલ** ગામે (આપણા વડીલે બંધાવ્યું છે) વિરમગામવાળા મુંબઇ નિવાસી ભાઇ ચંદુલાલ મણીલાલ દેશાઈના પ્રમુખ પદે થવાની છે. ગુજરાત માફક તે તરફના બન્ધુઓ પણ પોતાની ઉન્નતિ માટે જે પરિશ્રમ કરવા લાગ્યા છે, તેમાં આપણે હાજરી આપી સહાયભૂત થવું એ દરેક સુજ્ઞ બન્ધુની ફરજ છે, તેમજ ત્યાંની સભાના પણ સદ્‌ગત પુરૂષોતમદાસ સેક્રેટરી હતા તેમના માનની ખાતર પણ તેમના પ્રત્યે ભક્તિભાવ ધરાવનાર તેમના પરિચયકોએ અવસ્ય ભાગ લેવોજ જોઇએ. સભાનો વખત ઘણોજ નજીક હોવાથી નીચેના સરનામે તાકીદે પત્ર વહેવારે અગર તારથી પોતે આવનાર છે એવી ખબર આપવાથી દરેક બન્ધુ માટે "કડવા વિજય"ના મેનેજર તરફથી બંદોબસ્ત કરવામાં આવશે.

આપણી સમાજ અને સદ્‌ગત તંત્રી તરફ માનની દ્રષ્ટિથી જોનાર ઘણા બન્ધુઓ ત્યાં જનાર છે, રેલ્વે ભાડા વગેરે ખર્ચ આશરે જતાં આવતાં દશબાર રૂપિઆ થાય છે. સુંદ્રેલ જવા માટે અમદાવાદથી રતલામ સ્ટેશન જવું જોઇએ. રતલામથી ઈંદોર લાઈનમાં મહુ સ્ટેશન ઉતરી મોટરમાં મંડલેશ્વર જવાય છે, ત્યાંથી ત્રણ માઈલ સુંદ્રેલ આવેલું છે. મહાકાળેશ્વર, ઑંકારેશ્વર વગેરે યાત્રાઓનો લાભ લઇ શકાય તેમ છે નર્મદાસ્નાન અને પર્વતોમાંથી નિકળતા ઝારાઓવાળી કુદરતની નિર્દોષ આનંદ દાયક લીલા જોઈ મનને જે શાંતિ થાય છે તે અવર્ણનીય છે. અમારી માન્યતા મુજબ સ્વાર્થ અને પરમાર્થ બંને થોડા ખર્ચે સાધી શકાશે.

રતલામ જવા માટે અમદાવાદથી એક સવારના છ વાગે ગાડી ઉપડે છે તે ડાકોર થઈને રાત્રે રતલામ ૯ વાગે પહોંચે છે. **અમદાવાદથી** રાત્રે મુંબઈનો મેલ ઉપડે છે તેમાં બેસી વડોદરા ગાડી બદલી પંજાબ મેલ રતલામ ઉપર જાય છે તેમાં બેસાય છે, પણ અમદાવાદથી પંજાબ મેલમાં જવા માટે **મહુની સીધી ટીકીટ લેવી.** આ ગાડી રતલામ છ વાગે પહોંચાડે છે ત્યાંથી કલાક પછી ઇંદોર તરફ જતી ખંડવા લાઈન ૭ વાગે સવારમાં ઉપડે છે તેમાં બેસવાથી મહુ સ્ટેશનપર સભાસદો માટે બંદોબસ્ત કરવામાં આવ્યો છે એટલે મોડામાં મોડું અમદાવાદથી તા. ૬ ઠ્ઠી એ સાંજરે નીકળી મહુ સ્ટેશન તા. ૭ મી એ પહોંચવું જોઇએ.

મેનેજર "કડવા વિજય" ઑફીસ—વિરમગામ.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n38/mode/1up

realpatidar.com

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલયનાં

અમૃતતુલ્ય ઔષધો.

પ્રખ્યાત **આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય**નાં અમૃતતુલ્ય ઔષધોએ પોતાના ચમત્કારિકપણાથી આખી દુનિયામાં મોહોટી ફત્તેહ તેમજ નામના મેળવી છે એમ જાહેર કરતાં અમોને જરા પણ સંકોચ થતો નથી. કારણકે આજસુધીમાં તેને માટે લાખો સર્ટિફીકેટો મળ્યાં છે અને મળતાંજ રહ્યાં છે.

ઔષધ.	ગુણ.		કિંમત.
૧ સહસ્રપુટી અભ્રક ભસ્મ.	ક્ષય મટાડે–કૌવત આપે.	તો. ૧ના	રૂ.૫૦–૦–૦
૨ શુદ્ધ મોતીનો ઉંચો સુરમો.	આંખનાં બધાં દર્દો મટાડે.	,, ,,	૨૪–૦–૦
૩ ઉત્તમ લોહ ભસ્મ.	લોહી સુધારે.	,, ,,	૫–૦–૦
૪ અમૃતાવર્ણ પાક.	પુષ્ટિ અને તેજ આપે.	ડબા ૧ના	૨–૦–૦
૫ **આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ.**	ધાતુને સુધારે વધારે.	ડબી ૧નો	૧–૦–૦
૬ શુદ્ધ મોતીનો કાળો સુરમો.	આંખની ઝાંખ મટાડે.	તો. ૧ના.	૧–૮–૦
૭ શુદ્ધ મોતીનો ધોળો સુરમો.	,,	,, ,,	૨–૦–૦
૮ નેત્રાનંદ મંદાર.	ફુલું પડળ મટાડે.	,, ૦ાા નો	૧–૦–૦
૯ કાસાંતક.	ઉધરસ મટાડે.	ડબી ૧ નો	૧–૦–૦
૧૦ જવરાંતક.	તાવને મટાડે.	,, ,,	૧–૦–૦
૧૧ બાળમિત્ર.	બાળકોને હૃષ્ટપુષ્ટ કરેછે.	,, ,,	૧–૦–૦

આ દવાઓની વધારે વિગત તથા આવીજ ચમત્કારિક બીજી ઘણી દવાઓની વિગત જાણવાને માટે અમારૂં પ્રાઇસલિસ્ટ મંગાવીને વાંચો.

વીરમગામ એજંટ,
મેસર્સ ગીરજાશંકર પુરૂષોત્તમ શર્મા
ઍન્ડ કો.—ઓરડી બજાર.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.
માલેક—**આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય,**
જામનગર—કાઠિયાવાડ.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk1498/page/n39/mode/1up

realpatidar.com

શીવલાલ દયારામ

પંચાલ.

ચોખા **ચાંદી સોનાના** દાગીના

વેચનાર

ઠે. રતનપોળ દુકાન નં. ૫૨૯૪

અમદાવાદ.

realpatidar.com